

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Knihovnictví jako profese

Prof. PhDr. Jiří Cejpek, CSc. – život a dílo

Kateřina Šafářová

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

Knihovnictví jako profese

Prof. PhDr. Jiří Cejpek, CSc. – život a dílo

Kateřina Šafářová

Vedoucí práce:

PhDr. Dagmar Svatková

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr.Dagmar Svatkové za ochotu a podporu, kterou mi jako vedoucí mé bakalářské práce při jejím zpracování poskytla.

Dále děkuji PaedDr. Evě Čekalové za jazykovou a stylistickou pomoc při závěrečném zpracování bakalářské práce.

Obsah

1. Úvod.....	1
1. 1 Zpracování tématu v literatuře.....	2
2. Osobnost Jiřího Cejпка.....	4
2. 1 Charakterové vlastnosti	6
2. 3 Politický obraz doby.....	7
2. 4 Proměny na katedře	9
2. 5 Výuka na jiných vysokých školách	12
3. Názory profesora Cejпка	14
3. 1 Knihovník – obecná charakteristika	14
3. 2 Názor na veřejné knihovny.....	15
3. 3 Vysokoškolské knihovnické vzdělání	17
3. 4 Informační věda.....	19
3. 5 Obecná charakteristika pojmu informace	21
3. 6 Nebezpečí zneužití informací	22
3. 7 Názor na globalizaci	23
4. Závěr	28
5. Summary	31
6. Seznam použité literatury	32
7. Přílohy.....	34

1. Úvod

Téma mé bakalářské práce je Knihovnictví jako profese, Prof. PhDr. Jiří Cejpek, CSc život a dílo. V této práci se budu zabývat životem a dílem prof. PhDr. Jiřího Cejпка, CSc., významnou osobností v oboru knihovnictví a informačních věd, jehož práce byla velkým přínosem pro tento obor. Osobnost Jiřího Cejпка jsem si vybrala proto, že nebyla dosud celistvě zpracována. Profesor Cejpek byl mimořádně oblíbeným člověkem nejen mezi svými kolegy, ale především mezi studenty. Patřil k úspěšným zakladatelům informační vědy, i když nepatřil zrovna mezi technické typy. Přesto stále obhajoval a rozpracovával nové technologie při zpracování informací. Na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy prosadil nový studijní program: knihovědu. Vyučoval také na jiných vysokých školách. V 70. letech byla jeho slibně se vyvíjející profesní kariéra přerušena tehdejšími režimem. Důvodem byla angažovanost ve Svazu knihovníků a informační pracovníků (SKIP). Režim totiž nesnášel spolkové iniciativy.¹

V první kapitole se zaměřím na život profesora Cejпка a jeho charakterové vlastnosti. V další části kapitoly nastíním politický obraz doby, která velmi ovlivnila jeho život a dílo. Zároveň se budu snažit zachytit proměny na pražské katedře knihovnictví nástupem profesora Cejпка na post vedoucího a s tím i související personální a výukové změny.

V druhé kapitole se zaměřím na názory profesora Cejпка. Uvedu zde jeho představu, jak by se měl knihovník přizpůsobit současnému vývoji v oblasti knihovnictví. S tím souvisí i proměny veřejných knihoven. V období totalitního režimu utrpěly značné ztráty. Postupem času se knihovny dočkaly svého „znovuzrození“. Dochází k nárůstu nosičů, na které jsou informace zaznamenávány, proto se mnohde v knihovnách objevují oddělení, jako je filmotéka, videotéka apod. V další části této kapitoly nastíním problémy současnosti s výhledem do budoucnosti. Uvedu Cejпkovy názory týkající se výrazného nárůstu vlivu počítačů na život člověka a soustředím se i na neblahé dopady na ztrátu soukromí každého z nás. V poslední části kapitoly své bakalářské práce se zmíním o aktuálním problému globalizace. Na tento problém se dá

¹ HANAKOVIČ, Š. *Jiří Cejpek*. Knižnica. 2006, s. 59-60.

pohlížet z mnoha hledisek, a to politického, sociálního, psychologického nebo kulturního, každé nabízí trochu jiné vysvětlení. Chtěla bych i přiblížit jeho názory na přílišnou racionalizaci života a s tím spojené ubývání přirozených jazyků. Velký rozvoj informační technologie má za následek nadměrný nárůst potencionálních informací. Budu se snažit zaměřit na to, jaké řešení profesor navrhuje.

Význam a přínos profesora Cejпка pro obor knihovnictví a informační vědu je značný. Cílem práce je získat ucelený pohled na život profesora Cejпка a především zmapovat vývoj myšlení v informační vědě a knihovnictví a jeho přispění k rozvoji informační vědy v České republice. Práce by měla ukázat schopnost samostatného zpracování informací, získaných pečlivým nastudováním odborné literatury vztahující se k tomuto tématu v písemné podobě.

1. 1 Zpracování tématu v literatuře

Téma Knihovnictví jako profese je v literatuře zpracováno dostačujícím způsobem. Sám profesor Cejpek napsal více než 260 odborných článků, studií, monografií, 8 učebnic a 15 studií, týkajících se knihovnictví a jeho dějin, bibliografie, knihovnědy, sociální informatiky a informační vědy², které byly publikovány v Polsku, Německu, Rusku, Dánsku, Itálii, a Austrálii.³

K zpracování své bakalářské práce jsem volila několik publikací. Hlavní publikací k tomuto tématu je kniha **Informace, komunikace a myšlení** (1998), v níž nalezneme objasnění podstaty a smyslu informační vědy. V prvních kapitolách je podáno vysvětlení tří klíčových pojmů: informace, komunikace a dokument. Pozornost je věnována informatizaci společnosti a popisu postupného přechodu od knihoven k telekomunikačním sítím. Dále se čtenář seznámí s informační vědou, jejími dějinami, vývojem knihovnického vzdělání v České republice ve 20. století. V závěru knihy jsou zmíněny trendy současného a budoucího vývoje informační vědy.⁴

Druhou důležitou publikací jsou **Dějiny knihoven a knihovnictví** (2002). Tuto publikaci použiji především pro objasnění historických pohledů na povolání knihovníka

² HANAKOVIČ, Š. *Jiří Cejpek*. Knižnica. 2006, s. 59-60.

³ Tamt., s. 59 – 60.

⁴ CEJPEK, J. *Informace, komunikace a myšlení*. Praha. 2005, s. 9.

nebo proměňující se roli veřejných knihoven. V první části nalezneme vybrané kapitoly ze světových dějin knihoven a knihovnictví. Vyskytuje se zde seznámení s počátky písemnictví ve starověkém Egyptě a starověkých říších v Mezopotámii, dále s knihovnami antickými, středověkými a novověkými. V druhé části se seznámíme s přehledem dějin knihoven a knihovnictví. Vývoj začíná od klášterních knihoven na počátku 10. a 11. století až po období meziválečné československé literatury spjaté s velkým rozšířením sítě veřejných knihoven.⁵

Jako třetí důležitou publikaci uvedu **Proměny let devadesátých** (2005). Začátek publikace se dá číst jako vzpomínky na období, kdy autor dostal znovu možnost působit jako vysokoškolský učitel v oboru knihovnictví a informační vědy. Pokračování je bráno spíše jako úvahy nad významem informační komunikace ve vývoji naší civilizace. Profesor Cejpek se snaží podat co nejobjektivnější pohled na události devadesátých let. V textu chce ukázat, jaké názory, myšlenky a teorie se v této době objevovaly v oboru, „který zprostředkuje znakově zaznamenané znalosti, zkušenosti, příběhy a zážitky shromažďované v uspořádaných knihovních fondech dokumentů, v databázích a v dalších rychle rostoucích globálně rozptýlených elektronických zdrojích.“⁶ Publikace je zaměřena na devadesátá léta především proto, že se po padesáti letech totalitních režimů objevila možnost začlenit se mezi evropské demokratické země. Přes hranice s těmito zeměmi k nám začala pronikat výpočetní a telekomunikační technika, což způsobilo velké proměny v oboru knihovnictví a informačních věd.

⁵ CEJPEK, J. a kol. *Dějiny knihoven a knihovnictví*. Praha. 2002, s. 7 – 13.

⁶ CEJPEK, J. *Proměny let devadesátých*. Praha. 2005, s. 4.

2. Osobnost Jiřího Cejпка

Prof. PhDr. Jiří Cejpek CSc., informační vědec, pedagog a knihovník, se narodil 20. 2. 1928 ve vesnici Jevíčko. Cejpek byl původem Moravan, syn gymnazijního profesora.⁷ Žil v uspořádané rodině, kde panovala skautská výchova, získal vztah k hudbě a přírodě, které mu vtiskly význačné charakterové vlastnosti. Tyto vlastnosti mu zůstaly jako trvalé hodnoty a ovlivnily jeho pozdější pedagogickou a vědeckou činnost.⁸

Na Karlově univerzitě studoval na Pedagogické fakultě knihovnictví a vzdělávání dospělých (1947 – 1950) a na Filozofické fakultě v postgraduálním studiu (1953 – 1956) knihovnictví a lingvistiku. Tři roky pracoval v Lidovýchovném studijním ústavu, poté přešel na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy jako asistent, od roku 1968 zde působil jako docent. O dva roky později dostal zákaz pedagogické činnosti. Bohužel již v roce 1973 byl nucen univerzitu opustit. V roce 1974 našel pracovní azyl na Slovensku. Počátkem roku 1985 se mohl vrátit pracovně do Prahy. Působil ve výzkumném oddělení Československého střediska výstavby a architektury v Praze. Cejpkův návrat na univerzitní půdu se uskutečnil roku 1990, kde zastával mnoho funkcí. Přednášky pořádal na Slezské univerzitě v Opavě a později i Masarykově univerzitě v Brně. V roce 1991 obdržel profesorský titul. Vedl mnoho diplomových a doktorských prací.⁹ V Českém rozhlasu 2 přednesl sérii třiceti tří přednášek, které byly zahrnuty do Rozhlasové akademie třetího věku. Přednášky se týkaly sociální komunikace, dějin knižní kultury a velkých osobností českého a světového knihovnictví. Toto rozhlasové vysílání se těšilo velkému zájmu posluchačů.¹⁰

Na počátku 50. let se stal spoluzakladatelem katedry knihovnictví na Univerzitě Karlově, kterou vedl doc. Jaroslav Drtina. Cejpek na katedře přednášel základy knihovnictví, spočívající v úvodu do studia a dějin knihoven. Po srpnových událostech roku 1968 Filozofická fakulta Univerzity Karlovy představovala střet několika ideových názorů. Začaly se proto hledat oběti. Třetí vlna vylučování z vysokých škol, zasáhla

⁷ VLASÁK, R. *Jiří Cejpek sedmdesátníkem*. Čtenář. 1998, s. 46 – 47.

⁸ HANAKOVIČ, Š. *Prof. PhDr. Jiří Cejpek, CSc.* Knižnica. 2006, s. 59 – 60.

⁹ Tamt., s. 59 – 60.

¹⁰ KÖNIGOVÁ, M. *Odešel dobrý a statečný člověk: Ohlédnutí na prof. PhDr. Jiřím Cejpkem, CSc.* Ikaros [online]. 2006.

30. listopadu 1973 i Jiřího Cejпка. Zaměstnání našel až v Bratislavě. Tehdy přijal pracovní nabídku ředitele Slovenské technické knihovny Gabriela Kukorelliho. Tady byl Cejpek přijat do výzkumného programu informačních systémů v oblasti práva. Pracoval v oddělení výzkumu a podílel se na vzniku automatizovaného systému právních informací. Později se zabýval systémem pro hromadné sdělovací prostředky. V tomto oddělení pracovalo více politicky „nepohodlných“ osob, mezi ně patřil například Janko Uher nebo Jožo Lipták. Snad se to dá nazvat Kukorelliho „oblíbenou“ zaměstnávat lidi, kterým nedělalo problémy napsat, vyzkoumat nebo vytvořit něco bez toho, aniž by se přihlásili k autorství.¹¹

V listopadu roku 1989 byl vyzván k návratu na Katedru vědeckých informací a knihovnictví FF UK. 20. prosince 1989 byl zvolen vedoucím katedry, oficiálně pak od 1. února 1990. V květnu 1990 byl navržen na jmenování profesorem. Avšak návrat na univerzitu v 61 letech mu nabízel možnost působení nejvýše čtyř až pěti let. Nicméně po opětovném návratu na katedru shledal nutnost velkých změn, jak v osnovách studia, tak i v jeho formách. Ve spolupráci s doc. Josefem Strakou vypracovali sylabus tématických obsahů z každého předmětu, které byly přednášeny na katedře. Byla prosazena možnost kombinace s jinými obory, tzn., že studenti z jiných oborů mohli studovat na katedře tzv. „malý obor“.

Došlo také ke změnám týkajících se obměny učitelského sboru, který se měl rozšířit vyhledáním externistů a přednášejících ze zahraničí (bývalí posluchači a emigranti působící v zahraničních knihovnách). V lednu roku 1990 měla katedra 18 zaměstnanců, z toho 1 profesora a 5 docentů. Tento okamžik byl impulsem ke změně katedry na ústav. Stalo se tak 21. června 1993, kdy Akademický senát Filozofické fakulty Univerzity Karlovy schválil změnu, Katedra vědeckých informací a knihovnictví se změnila na Ústav informačních studií a knihovnictví.¹²

V oboru vědeckých informací a knihovnictví patří profesor Cejpek bezesporu k úspěšným zakladatelům informační vědy. Nebyl sice technicky nikterak zaměřen, nicméně tvůrčím způsobem obhajoval nové technologie při zpracování informací. Byl

¹¹ KUBÍČEK, J. *Jiří Cejpek*. Brno: Sdružení knihovníků, 2007. s. 45 – 48.

¹² Tamt., s. 45 – 48.

zapojen i do práce v Národní knihovně a mnoha dalších institucí. Spolupracoval s historiky, právníky nebo lingvisty.¹³

2. 1 Charakterové vlastnosti

Profesor Cejpek vždy preferoval mezi učitelem a posluchačem vztah laskavé náročnosti. Nevyužíval autoritativního postavení, snažil se vyhovět požadavkům vyplývajícím z jeho funkčního postavení nebo od odborné veřejnosti na něj vznášených.¹⁴ I navzdory událostem v 70. letech zůstával vyrovnaný. Nerozladily ho ani společenské otřesy, ani prohry vycházející z anonymních politických činů, nebo nepříjemné přístupy některých jeho kolegů. K těmto situacím se stavěl bez jakýkoliv protiútoků, pomluv a výčitek. Věřil, že nakonec zvítězí spravedlnost a pravda, která sice přichází pomalu, ale nezanechává za sebou zkázu. Dokonce dokázal vyslechnout i ty, kteří ho vytlačovali z veřejného života, za což mu jistě patří náležitý obdiv. Právě díky těmto činům, jež působily velmi silným dojmem, mnozí jeho oponenti v pracovních i teoretických záležitostech ustupovali. Z důvodu nedostatku jiných možností sahalo po politických argumentech.

K lidem vždy přistupoval otevřeně a s upřímným úsměvem a vlídným slovem. Při setkání s neupřímným člověkem si tento postoj dokázal uhájit, a to i tehdy, když dotyčný cíleně sondoval Cejpkovy „ideologické omyly“. Zůstával aktivním, poctivým a seriózním člověkem. Jen tak mohl zůstat úspěšným při řešení výzkumných úloh i při osobitém vývoji systémů v právníkové oblasti. Nejhůře nesl, že mu bylo odepřeno vychovávat a vzdělávat nastupující generaci. V tomto směru mu zůstala velkou oporou rodina.¹⁵

V roce 1998 ho postihla smutná zpráva. Lékaři mu diagnostikovali zhoubný nádor. Jeho úspěšné vyléčení bylo padesátiprocentní. Přesto i nadále zůstal profesně činným. V roce 2001 si splnil svůj sen, navštívil nově zřízenou Alexandrijskou knihovnu, která pro něj znamenala nové impulsy. Na základě získaných poznatků

¹³ KUBÍČEK, J. *Jiří Cejpek*. Brno: Sdružení knihovníků, 2007. s. 45 – 48.

¹⁴ Tamt., s. 45 – 48.

¹⁵ HANAKOVIČ, Š. *Prof. PhDr. Jiří Cejpek, CSc.* Knižnica. 2006, s. 59 – 60.

přednesl několik přednášek v Českém rozhlasu. Do posledních chvil vedl tvůrčí život, příkladem může být jeho skromnost, obětavost a pracovitost.¹⁶

Mnohé vázal k Jiřímu Cejpkovi osobní vztah, jedinečný a neopakovatelný. Vztah k lidem byl důvěřivý, laskavý a lidem, kteří mu byli blízcí, dovedl vytvořit příjemné zázemí. O to více jeho smrt všechny zasáhla. Ztratili v něm člověka vstřícného, obdařeného talentem jednat s lidmi.¹⁷

2. 3 Politický obraz doby

Jiřího Cejпка v době jeho nejnplodnějšího období zasáhla tvrdá rána osudu, nástup moci komunistického režimu. Již po skončení 2. světové války a „osvobození“ Sovětským svazem bylo dosti patrné, že české země nedosáhnou na vysněnou demokracii. Hromadným podáním demisí ministrů vlády 20. února 1948 dochází téhož roku ke komunistickému převratu. Nuceným odmítnutím Marshallova plánu, kdy se Československo muselo podřídit rozhodnutí Sovětského svazu, bylo téměř dovršeno rozdělení Evropy na Západ a Východ. Tímto začíná období tzv. „studené války“. Rozhodnutí, zda se komunisté dostanou k moci, záleží na nemocném prezidentu Benešovi. Na podporu požadavků přijetí demise příslušných ministrů vyhláší komunisté 24. února hodinovou celorepublikovou generální stávkou. Demise nakonec prezident Beneš přijímá, vláda je tedy doplněna komunistickými členy.¹⁸ Etapa totalitního komunistického režimu v letech 1948 – 55 je nazývána kultem osobnosti. Dochází k projevům diktatury proletariátu a k byrokratickému centralistickému řízení státu. Ve společnosti převažuje bezprecedentní míra kontroly komunistického aparátu nad společností a jednotlivcem, občané ztrácí svobodnou vůli vyjadřování. Od občanů je vyžadována soustavná aktivní politická účast, a to jak v pracovní, tak i mimopracovní sféře.¹⁹ V této etapě dochází k nejvýraznějšímu propadu československé státnosti. Společnost je informačně izolována, dochází k omezování výjezdů do zahraničí, zavedení cenzury tisku, rozhlasu, filmu i veřejných knihoven.²⁰ Kladem je, že v 50. letech dochází ke zlidovění a finanční dostupnosti kultury, jsou zřizovány kulturní

¹⁶ KUBÍČEK, J. *Jiří Cejpek*. Brno: Sdružení knihovníků, 2007. s. 45 – 48.

¹⁷ KÖNIGOVÁ, M. *Odešel dobrý a statečný člověk: Ohlédnutí na prof. PhDr. Jiří Cejpkem, CSc.* Ikaros [online]. 2006.

¹⁸ RATAJ, J a P HOUDA. *Československo v proměnách komunistického režimu*. Praha. 2010, s. 56.

¹⁹ Tamt., s. 71.

²⁰ Tamt., s. 72.

domy, nová kina a divadla, rozvíjí se muzejnictví a knihovny. Více pozornosti se věnuje historicko-uměleckým památkám. K určitým změnám dochází i ve sféře školství. Vydáním nového vysokoškolského zákona z roku 1950 se těmto institucím odebírá jejich autonomie, jsou zakládány mnohé další univerzity. I přesto prestiž učitelů jak vysokoškolských, tak i středoškolských klesá. Dětem, pocházejícím z vyšší společnosti z „nepevného třídního původu“, je zakazována možnost vyššího vzdělání, hlavním důvodem jsou politické záležitosti.²¹

„Společenské ovzduší se po roce 1960 proměňovalo. Po rozsáhlé amnestii v roce 1960 byla propuštěna většina politických vězňů, v návaznosti na opatření z konce 50. let pokračovalo zmírňování trestní legislativy a posilování nezávislosti soudů.“²² V roce 1961 se projevila nová vlna kritiky stalinistického režimu, která byla přednesena na XXII. sjezdu KSSS, a tato vlna zapůsobila i na ČSSR. V naší zemi tímto dochází k uvolnění napětí nástupem politika Alexandra Dubčeka. Jedním z projevů je svobodnější klima v kultuře a intelektualizace společnosti. Je uznávána nezávislost vědecké práce na řídicích direktivách ze strany politiků a stranického aparátu, např. vědeckým pracovníkům se otevírá přístup k zahraniční odborné literatuře přes meziknihovní výpůjční službu (MVS).²³ Společnost se díky větší liberalizaci začala přes intenzivnější vědecké a kulturní styky seznamovat podrobněji s poměry na Západě. Tímto dochází k větší kritice domácích poměrů, a tak i větším projevům nespokojenosti a pomalu se začalo schylovat ke společenské krizi. Ke krizi docházelo v ekonomické sféře. Stále více rostla nespokojenost s vedením strany a státu. Tato situace začala znepokojovat Moskvu, proto se v březnu 1968 do Drážďan sjely země Varšavské smlouvy a projednávaly situaci v ČSR, bez její účasti na sjezdu. Sovětský svaz se rozhodl, že v případě nutnosti použije vojenskou invazi.²⁴ „K té došlo 21. srpna 1968 vojenskou intervencí pěti zemí Varšavské smlouvy. Podílely se na ní vedle Sovětského svazu také Bulharsko, Maďarsko, NDR a Polsko.“²⁵ Tato operace se stala největším vojenským zásahem v Evropě od konce 2. světové války. V ČSR nebyl naší armádou

²¹ RATAJ, J a P HOUDA. *Československo v proměnách komunistického režimu*. Praha. 2010, s. 95.

²² PRŮCHA, V. a kol. *Hospodářské a sociální dějiny Československa: 2.díl - období 1945-1992*. Brno. 2009, s. 318.

²³ RATAJ, J a P HOUDA. *Československo v proměnách komunistického režimu*. Praha. 2010, s. 187.

²⁴ Tamt., s. 189.

²⁵ PRŮCHA, V. a kol. *Hospodářské a sociální dějiny Československa: 2.díl - období 1945-1992*. Brno. 2009, s. 326.

proti okupačním vojskům kladen větší odpor. A. Dubček sepsal provolání předsednictva ÚV KSČ „Všemu lidu Československé socialistické republiky“, kde vpád vojsk označil za „porušení vztahů mezi socialistickými státy a akt odporující normám mezinárodního práva.“ Interventi byli vyzváni k odchodu a zastavení vměšování se do vnitřních záležitostí ČSSR. Obyvatelé uspořádali masové protesty a demonstrace proti okupantům, vše bylo ale marnou snahou, okupanti zůstali v ČSSR až do roku 1989.²⁶

V sedmdesátých letech se v ČSSR dostal k moci Gustáv Husák, který zahájil etapu nazývanou reálný socialismus. Reálný socialismus byl jakýmsi vzkazem pro veřejnost: „Nynější stav sice ještě není naplněním komunistických ideálů o beztřídní společnosti, nicméně pro současnou generaci představuje maximum toho, co může očekávat.“²⁷ Většina občanů na politickou situaci rezignovala, mnoho lidí emigrovalo na Západ, velká část obyvatelstva se stáhla do soukromí. V tomto období se rozrostly řady KSČ, do níž vstupovalo mnoho mladých lidí, kteří do strany vstupovali hlavně kvůli vlastnímu prospěchu. Socialismus se pokoušel vytvořit tzv. pseudokonzumní společnost, která měla udržet krok se Západem.²⁸

2. 4 Proměny na katedře

J. Cejpek po letech vzpomíná na svůj návrat na katedru, kdy krátce po sametové revoluci za ním přišli dva studenti oboru vědeckých informací a knihovnictví FF UK (Michal Růžička, Marie Houšková), přičemž ho žádali o návrat na katedru a popřípadě funkci vedoucího. V té době Cejpek pracoval v Československém středisku výstavby a architektury na Novotného lávce. Byl to celkem paradox, protože jak Cejpek dodává: „Vždyť právě v této organizaci jsem měl v té době již podanou žádost o odchod do důchodu, kam jsem měl odejít od ledna 1991.“²⁹ Cejpek tuto nabídku dlouze zvažoval, věděl, že jeho návrat díky vyššímu věku by byl možný na 2-3 roky. Žádost o návrat na katedru mu byla doručena i od tehdejšího děkana Filozofické fakulty UK, který obdržel dopis od PhDr. Miroslavy Matoušové a PhDr. Františka Kastla. Výzva k návratu

²⁶ RATAJ, J a P HOUDA. *Československo v proměnách komunistického režimu*. Praha. 2010, s. 275-287.

²⁷ EMMERT, F. *Osudové osmičky v našich dějinách*. Brno. 2008,

²⁸ Tamt.

²⁹ CEJPEK, J. *Proměny let devadesátých*. Praha. 2005, s. 6.

zazněla i od tehdy znovu založeného Svazu knihovníků a informačních pracovníků (SKIP). Cejpek návrh nakonec přijal.³⁰

Volby na vedoucího katedry se konaly 20. prosince 1989 v budově Filozofické fakulty UK v Celetné ulici. Jednalo se o první svobodné a demokratické volby, uskutečněné po pádu totalitního režimu. O místo vedoucího katedry se ucházeli dva kandidáti, PhDr. Marie Königová, CSc., druhým kandidátem nebyl nikdo jiný, než docent PhDr. Jiří Cejpek, CSc. Mezi kandidáty na funkci zástupce vedoucího katedry byly odborné asistentky PhDr. Věra Hyhlíková, PhDr. Milena Černá, doc. PhDr. Ivana Švarcová, CSc.³¹ Při samotné volbě obdržel každý volič dva volební lístky, jeden pro volbu vedoucího, druhý pro volbu zástupce vedoucího, volba probíhala tajně. Mezi voliči byli zástupci z řad učitelů, zaměstnanců katedry, studentů, aspirantů a stážistů. Volby se mohli účastnit dálkoví i zahraniční studenti. Výsledky voleb byly zveřejněny 21. prosince 1989, vedoucím katedry se stal doc. PhDr. Jiří Cejpek, CSc., na pozici zástupců voliči dosadili PhDr. Marii Königovou, CSc. a PhDr. Věru Hyhlíkovou.³²

Jiří Cejpek si plně uvědomoval, kolik úsilí ho bude stát provedení nezbytně nutných změn na katedře. Vyžadoval, aby se začaly využívat modernější informační technologie, jak tomu bylo v demokratických státech na Západě. Prosazoval obnovení akademické svobody, chtěl uvolnit výběr volitelných předmětů, čímž by na studenty přecházela větší odpovědnost. Nicméně povinný základ by zůstal neměnný. Důležitost přikládal vztahu mezi vyučujícími a studenty, jednalo se o jakýsi vztah kolegiality, ve kterém učitel předává své znalosti i zkušenosti. Výuka měla být zbavena „frázovitosti, popisnosti a hlavně komunistické ideologie“, měly se zvýšit i nároky na studium. Pokoušel se o to, aby výuka na katedře knihovnictví byla přístupná pro celou filozofickou fakultu i fakulty zaměřené na společenské vědy, popřípadě i pro jiné vysoké školy, a to i zahraniční.³³

Než se mohly uskutečnit jakékoli změny v učebním programu, bylo nutné ustanovit komisi. Do jejího čela se postavil doc. Josef Straka, který na katedře působil i v období normalizace. Profesor Cejpek mohl v komisi působit až od 1. února 1990,

³⁰ CEJPEK, J. *Proměny let devadesátých*. Praha. 2005, s. 6.

³¹ *Volby na katedře*. Čtenář. 1990, s. 46 – 47.

³² Tamt., s. 46 – 47.

³³ CEJPEK, J. *Proměny let devadesátých*. Praha. 2005, s. 7.

kdy se stal členem akademické obce. Mezi další členy komise patřili: tajemnice PhDr. Anna Stöcklová, odborné asistentky PhDr. Věra Hyhlíková a PhDr. Ludmila Vášová, vědecké aspirantky Iva Tesková, zástupce studentů Michal Růžička, externisté PhDr. Rudolf Vlasák (pracovník ÚVTEI), PhDr. Zdena Holubová a další odborníci.

Specialisté na historické a knižní fondy, navrhovali, aby bylo možné od 5. semestru studovat knihovědné zaměření. V té době byl značný nedostatek těchto pracovníků a s tím související velmi špatný stav fondů v knihovnách, muzeích a archivech. Zaměření bylo nakonec schváleno, i když se nikdy netěšilo velkému počtu studentů. Studenti tohoto oboru dosahovali výborných výsledků, velkou zásluhu na tom měli PhDr. Petr Voita, PhDr. Petr Mašek a PhDr. Mirjam Bohatcová.³⁴

Komise stanovila strukturu pregraduálního studia na dvě větší skupiny, na společný základ a konkrétní zaměření. Společný základ absolvoval každý student v prvních dvou letech studia. Základ byl ještě rozdělen na další tři menší části společensko-vědní část, která studenty orientovala na filozofickou a teoreticko-metodologickou základnu. Tato část odlišovala studenty na FF UK od jiných fakult vysokých škol. Druhou částí byl knihovnickoinformační základ, těžištěm bloku je sociální informatika a teorie informačních systémů. Tyto předměty připravují studenty pro následnou specializaci, proto je nutné tuto část zvládat perfektně. Posledním blokem společného základu je studium jazyků, po studentovi je požadována znalost tří jazyků a po studentech knihovědného zaměření navíc znalost latiny a částečně středověké němčiny. V druhé části pregraduálního studia si studenti volí konkrétní zaměření. Na výběr mají ze tří specializací – knihovědné, knihovnické a vědecko-informační. Na katedře je možnost pokračovat v postgraduálním studiu, a to rozšiřovací, specializační nebo inovační zaměření.³⁵ Studium zůstávalo prozatím jednooborové s tím, že po 4. semestru museli studenti splnit postupovou zkoušku, která se později změnila na rozdělení studia na bakalářský a magisterský stupeň. Studium bylo ukončeno obhajobou diplomové práce a ústní částí, absolventům byl udělován titul magistra.

Změnily se i rigorózní zkoušky, pro získání titulu PhDr. bylo nutné opět obhájit kvalifikační práci, v 80. letech totiž k získání titulu kvalifikační práce nebyla

³⁴ CEJPEK, J. *Proměny let devadesátých*. Praha, 2005, s. 9-10.

³⁵ CEJPEK, J. *Změna učebních programů na katedře vědeckých informací a knihovnictví*. Čtenář. 1990, s. 191 – 193.

podmínkou. Stačilo vykonat pouze zkoušky z marxisticko-leninské filozofie, která však nenaučila studenty filozoficky myslet. Cejpek toto kritizoval, a proto chtěl zavést změnu. Situace však nebyla jednoduchá, v té době šlo získat titul doktora filozofie s třemi různými tituly. Titul PhDr. před jménem a titul DrSc. nebo PhD. za jménem. Důležité také bylo rozlišení, zda byl titul PhDr. získán v době totality, který v porevoluční společnosti neměl takovou prestiž, nebo získán po roce 1992, po vydání nového vysokoškolského zákona.³⁶ Otevřely se nové možnosti. Studenti mohli absolvovat zahraniční stáže a studium. Současně mnozí odborníci ze zahraničních knihovnických a informačněvědních univerzit zavítali na katedru, kde přednesli řadu zajímavých přednášek, které byly velkým přínosem nejen pro studenty, ale i pedagogy. Pro studenty i pedagogy byly pořádány četné zájezdy do zahraničních knihoven, univerzit nebo informačních pracovišť. Profesor Cejpek dodává, že zájezdy neměly dlouhého trvání, neboť stále volnější politické poměry zlákaly mnohé k cestování na vlastní pěst, což také znamenalo jisté ochuzení pro katedru. Usiloval, aby katedra získala takové postavení v České republice, které je hodné pro jediné takové univerzitní pracoviště u nás.³⁷

2. 5 Výuka na jiných vysokých školách

Souběžně s výukou na pražské FF UK vyučoval Cejpek knihovnictví v Opavě, kde vysoká škola vznikla v září 1990, zpočátku jen jako fakulta Masarykovy univerzity v Brně. Denní tříleté studium knihovnictví bylo v Opavě na bakalářském stupni od počátku jako na druhé vysoké škole v České republice. Od podzimu 1991 Cejpek dojížděl do Opavy, a tím přispěl ke zkvalitnění výuky. Jeho působení na škole se stalo velmi cenné, koncipoval studijní obor a vytvořil odpovídající studijní program orientovaný na potřeby veřejných knihoven. Od 1. července 1994 byl ředitelem Ústavu bohemistiky a knihovnictví, skládající se ze tří oddělení: české literatury, českého jazyka a knihovnictví. Z důvodu větší pracovní vytíženosti v Opavě předal Cejpek vedení Ústavu na FF UK docentu Rudolfu Vlasákovi. Důvodem, proč Cejpek upřednostnil práci v Opavě, byla větší možnost rozvinutí jeho představ o pojetí a náplni studia. V Opavě působil na plný úvazek do konce roku 1998, potom částečným

³⁶ CEJPEK, J. *Proměny let devadesátých*. Praha. 2005, s. 16.

³⁷ Tamt., s. 17 - 19.

úvazkem do školního roku 2000/2001. Kratším úvazkem v letech 2000/2004 působil v Ústavu české literatury a knihovnictví na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně.³⁸

³⁸ KUBÍČEK, J. *Jiří Cejpek*. Brno: Sdružení knihovníků, 2007. s. 45 – 48.

3. Názory profesora Cejпка

3.1 Knihovník – obecná charakteristika

Povolání knihovníka patří k jednomu z nejstarších. Historie sahá až do období 3-4. st. př. n. l., kdy byl jako první knihovník označen Kallimachos z Kyrény, který byl knihovníkem Alexandrijské knihovny a vytvořil první vědecky zpracovaný katalog.³⁹ V současné době je představa knihovníka naprosto odlišná. Podle Cejпка bychom za knihovníka měli považovat „specialistu se širokým, všeobecným, jazykovým a odborným vzděláním, a to zpravidla (nikoli tedy bezpodmínečně) vysokoškolským, přitom by měl mít řadu schopností zejména komunikačních.“⁴⁰ Jak Cejpek dodává, že prestiž tohoto povolání utrpěla značnou ránu v posledních desetiletích tím, že „za knihovníka se považoval i ten, kdo v knihovně vykonával převážně manipulační práci, ale uvedené předpoklady mu chyběly. Mělo by být prvořadým úkolem SKIP zajistit tuto ochrannou značku knihovnického povolání.“⁴¹

Knihovníkem je „pracovník knihovny vykonávající odborné knihovnické práce, zahrnující výběr, zpracování, organizování, vyhledávání, zpřístupňování, resp. dodávání dokumentů a informací uživatelům knihovny.“⁴² Zdeněk Václav Tobolka uvádí, že „knihovníkem nejsou všichni pracovníci v knihovně, v republice náleží toto povolání převážně těm, kteří jsou jako vědecké a administrativní síly mající vysokoškolské vzdělání, ve veřejných knihovnách zaměstnanci, kteří se prokázali zkouškami ze znalosti písemnictví a knihovnické správy.“⁴³ Knihovník má mít svou práci rád a práce ho má těšit. Nemá mu chybět píle, vytrvalost, trpělivost a má umět poznat duši čtenáře, k tomu jsou nezbytné vlastnosti pedagoga, který dokáže reagovat na čtenářovy dotazy.⁴⁴ Takto byl vnímán knihovník na počátku 20. století. Cejpek dodává, že knihovny 2. poloviny 19. a první poloviny 20. století kladly důraz převážně na literaturu zábavnou

³⁹ CEJPEK, J. a kol. *Dějiny knihoven a knihovnictví*. Praha. 2002, s. 31.

⁴⁰ CEJPEK, J. *Prestiž knihovnického povolání*. Čtenář. 2004, s. 382 – 384.

⁴¹ Tamt., s. 382 – 384.

⁴² TDKIV. Knihovník.

⁴³ BRADÁČ, Ludvík, et al. *Československé knihovnictví*. Redigoval Zdeněk V. Tobolka. Praha. 1925, s. 407.

⁴⁴ Tamt., s. 408-409.

a oddechovou než na literaturu vzdělávací, jak tomu bylo v západních zemích, zejména ve Spojených státech.

Po 2. světové válce nebylo knihovnám přáno, zůstávaly na okraji kulturního dění. Práce knihovníků byla oceňována nedostatečně. Později byla práce knihovníka rovněž podceňována, vyzdvihovali byli informační pracovníci, kteří pracovali v informačních střediscích. Tehdy byly knihovnické činnosti přesunuty do oblasti vědy a techniky. Knihovny nemohly konkurovat co do technické vybavenosti informačním střediskům, tím pádem nebyly schopné vykonávat zprostředkovatelskou funkci ve vědě a technice.⁴⁵ V 90. letech proto knihovníci byli zařazeni mezi průměrné povolání.

Prestiž knihovnického povolání stoupla vstupem České republiky do Evropské unie, je vyjádřena i vyšším platovým ohodnocením. Veřejné knihovny spolupracují se vzdělávacími institucemi a plní tzv. propojovací funkci. Na závěr Cejpek dodává: „Zvýšení této prestiže a s ní souvisejícího platového ohodnocení je především závislé na schopnosti knihovníků, zejména na vedoucích a ředitelských místech. Bude nezbytné plně pochopit současný pohyb tohoto povolání, zbavit se některých zátěží minulosti a ochránit je ochrannou známkou vysoké kvality činnosti knihoven.“⁴⁶

3. 2 Názor na veřejné knihovny

Profesor Cejpek se zabývá také otázkou budoucnosti veřejných knihoven a jejich existence v době stále většího nárůstu elektronických zdrojů a internetu. Jak sám Cejpek tvrdí: „A tak často se setkávám s otázkami: přežije v náporu elektronických zdrojů, internetu a zdokonalujících se masmédií tradiční papírová kniha se svými odvozenými formami, jako jsou papírové noviny, časopisy apod.? Přežijí tento nápor současné knihovny? Přežije povolání knihovníka či informačního pracovníka v dnešním pojetí?“⁴⁷

Vrátíme-li se do období druhé světové války, zjistíme, že v této době nebylo veřejným knihovnám přáno. Spousta knih byla zničena a zakázána pod pohrůžkou tvrdých postihů. Po válce přetrvával tento negativní vztah. Knihovny se staly pro totalitní moc nepohodlnými, neboť do nich dokázaly prosáknout informace, které

⁴⁵ CEJPEK, J. *Prestiž knihovnického povolání*. Čtenář. 2004, s. 382 – 384.

⁴⁶ Tamt., s. 382 – 384.

⁴⁷ CEJPEK, J. *Proměny let devadesátých*. Praha. 2005, s. 65.

nebyly vhod režimu. Docházelo proto k jejich devastaci a omezení funkce. Literární produkce byla rozdělena na povolenou, samizdatovou a emigrantskou. V polistopadovém období 1989 měly knihovny poněkud poničenu pověst. Mnohde se veřejné knihovny rušily nebo restituovaly, zvyšovalo se nájemné i ceny knih. Na druhé straně v tomto období se otevřely obzory do demokratických zemí, kde naopak veřejné knihovny vzkvétaly a rozvíjely se. Snad to mohlo být novou motivací pro veřejné knihovny u nás.⁴⁸

V 90. letech se naskytly vhodné podmínky pro rozvoj knihoven. Mění se tak vnější podoba knihovny. Dochází k rozvoji nosičů, na kterých je zaznamenáno lidské poznání. Narůstá počet druhů dokumentů. Vznikají filmotéky, videotéky, obecně pak mediatéky. Klasická kniha se podle J. Cejpeka dostala do ohrožení počítačovou technikou. Do knihoven stále více pronikají kompaktní disky, ty v knihovnách stále více zdomácňují. Spojením CD-ROMu a hypertextové technologie prostřednictvím telekomunikační nebo výpočetní techniky můžeme propojit jednotlivé informace, které jsou obsažené v dokumentech. Tento postup umožňuje větší a hlavně rychlejší dostupnost informací.⁴⁹

Postupem času dochází stále více, hlavně od první poloviny 20. století, k zpřístupňování knihovnických fondů do volného výběru. Ve druhé polovině 20. století se začínají knihovny automatizovat. Zprostředkovatelské funkce v knihovně se přesouvají do domácností, vzniká obava ze zániku knihoven. Cejpek ovšem konstatuje, že „tradiční papírová kniha, geniálně vymyšlená a díky své po staletí propracovávané nestrojovosti přežije ještě dlouho, ba že pravděpodobně zůstane trvalým a nikoli jen exkluzivním průvodcem člověka, jak dnes soudí mnozí jednostranní obdivovatelé počítačů.“⁵⁰

Profesor Cejpek se zamýšlí nad otázkou dalšího vývoje veřejných knihoven, která se stává stále více diskutovanou. Je přesvědčen, že veřejné knihovny i nadále v naší společnosti zůstanou, ovšem projdou zásadními změnami. Musí zůstat demokratickou a veřejnoprávní institucí, naučit se využívat prostředků informačních technologií, které jsou k její činnosti určeny. Důraz je kladen také na estetiku, a to na příjemné prostředí umožňující nerušené studium. Nezbytnou součástí jsou také vysoce

⁴⁸ CEJPEK, J. *K informační funkci veřejných knihoven*. Čtenář. 1992, s. 74 - 76.

⁴⁹ CEJPEK, J. *Knihovny na prahu třetího tisíciletí*. Čtenář. 1992, s. 40-41.

⁵⁰ CEJPEK, J. *Proměny let devadesátých*. Praha. 2005, s. 66.

kvalifikovaní pracovníci, kteří budou schopni maximálně vyjít vstříc požadavkům čtenářů.⁵¹

3. 3 Vysokoškolské knihovnické vzdělání

Do začátku 20. století převažovali v knihovnách v rolích knihovníků vědci, učitelé nebo spisovatelé aj., kteří neměli knihovnické vzdělání. Většina musela absolvovat samostudium a získávat různé studijní materiály týkající se knihovnictví. Začalo se prosazovat založení knihovnické školy. V roce 1918 na popud Ladislava Jana Živného byly pořádány první knihovnické kurzy, které trvaly tři neděle, později se kurzy prodloužily na dva měsíce. Na kurzech byly přednášeny knihovnické předměty, jako bibliografie, dějiny knihy, dějiny knihoven, katalogizace, klasifikace a správa knihoven.⁵²

Velmi zásadní pro vznik knihovnického školství se stal Zákon o veřejných knihovnách obecních č. 430/1919 Sb. z 22. července 1919. Byl vytvořen třístupňový školní systém, v prvním stupni se vzdělávali knihovníci „působící v obcích nad 10 000 obyvatel“, kteří museli absolvovat Státní knihovnickou školu.“ Druhý stupeň byl určen „knihovníkům z obcí od 2 000 do 10 000 obyvatel“, ti museli vykonat knihovnické kurzy. A poslední třetí stupeň byl určen knihovníkům, kteří působili v obcích, „kde žilo méně než 2 000 obyvatel“, pro ně byly určeny „krátkodobé knihovnické kurzy“.⁵³

„V knihovně určené více než 10 000 obyvatelům může být knihovníkem jen ten, kdo absolvoval aspoň střední školu nebo ústav na roveň postavený a vykonal, zpravidla po jednorocím studiu odborném, státní zkoušku knihovnickou.“⁵⁴ K této realizaci bylo nutné založit školu, proto byla v roce 1920 založena Státní knihovnická škola v Praze, z iniciativy ministerstva školství a národní osvěty. Škola však působila jako nástavbové kurzy a ředitel i učitel tady působili pouze jako externisté, škola rovněž nepatřila do soustavy odborných škol. Na škole se vzdělávali knihovníci vědeckých i veřejných knihoven, problém byl v tom, že na škole vyučovali převážně knihovníci z vědeckých knihoven, a tak i knihovníkům z veřejných knihoven byly vtiskovány předměty potřebné spíše pro vědecké knihovníky. Další knihovnickou školou se stala německá

⁵¹ CEJPEK, J. *Proměny let devadesátých*. Praha. 2005, s. 66 - 67.

⁵² CEJPEK, J. a kol. *Dějiny knihoven a knihovnictví*. Praha. 2002, s. 191.

⁵³ CEJPEK, J. *Československé knihovnictví: poslání a organizace*. Praha. 1967, s. 134-153.

⁵⁴ CEJPEK, J. *Informace, komunikace a myšlení*. Praha. 2005, s. 205.

Státní knihovnická škola v Ústí nad Labem, která byla zřízena v roce 1921 a která byla určená pro posluchače německých veřejných knihoven.⁵⁵ V Československu se objevila snaha přeřadit výuku knihovníků z vědeckých a odborných knihoven do výuky na univerzitě. V roce 1927 byly na Filozofické fakultě UK zřízeny dvou až čtyřsemestrové kurzy, které se zaměřovaly historicky a knihovědně. Dalo by se hovořit, že v období první republiky dochází k profesionalizaci knihovnictví. K výraznému útlumu došlo po mnichovském diktátu, byl jednak ochromen kulturní život, knihovny byly zahlcovány ideologickou literaturou a v roce 1939 byly v tehdejší Československu uzavřeny vysoké školy. Státní knihovnická škola byla po ročním uzavření opět otevřena, ale byla přeměněna pouze na dvouletou výuku. Avšak v roce 1944 byla škola opět uzavřena.⁵⁶

V letech 1945 – 48 docházelo ke snaze obnovit předválečnou situaci. Podařilo se obnovit knihovnické kurzy na FF UK. Na Státní knihovnické škole, kde bylo možno dostudovat na dvouletém oboru, docházelo k stále větší roztržitosti. Svaz knihovníků proto žádal, „aby vzdělání knihovníků všech typů bylo jednotné a aby bylo převedeno na pedagogické fakulty.“⁵⁷ Vysokoškolské knihovnické studium se dočkalo samostatného lektorátu, a to převedením na FF UK v roce 1950. Lektorát se o deset let později přeměnil na katedru a byl převeden na tehdejší Fakultu osvěty a novinářství na Karlově univerzitě.⁵⁸ Mezi jedno z nejdůležitějších období katedry jsou považována léta 1958 – 1967, kdy byly do výuky zaváděny nové předměty, týkající se dokumentace a vědeckých informací. Významnou událostí se stal zimní semestr 1966/67, kdy byla katedra přejmenována na Katedru knihovnictví a vědeckých informací. Velký zlom nastal v době okupace sovětskými vojsky v roce 1968, do čela katedry se po úmrtí Jaroslava Drtiny dostal Jiří Kábrt. Byla zavedená opětovná povinná docházka na přednášky, do výuky byly začleněny marxisticko-leninské přednášky, studenti se museli účastnit propagandistických akcí ve prospěch režimu, a tím jim byl upírán čas na samostatné studium.⁵⁹

Ke zlepšení studijních podmínek došlo až po roce 1989, kdy se vyrojily snahy o celkové přebudování oboru a zbavení se vlivů ideologizace. Šlo především o to, co

⁵⁵ CEJPEK, J. a kol. *Dějiny knihoven a knihovnictví*. Praha. 2002, s. 192.

⁵⁶ CEJPEK, J. *Informace, komunikace a myšlení*. Praha. 2005, s. 206-207.

⁵⁷ CEJPEK, J. *Československé knihovnictví: poslání a organizace*. Praha. 1967, s. 157.

⁵⁸ CEJPEK, J. *Československé knihovnictví: poslání a organizace*. Praha. 1967, s. 158.

⁵⁹ CEJPEK, J. *Informace, komunikace a myšlení*. Praha. 2005, s. 208-209.

nejvíce se přiblížit knihovnicko-informačnímu vzdělání v demokratických státech. K tomu bylo zapotřebí zavedení informační techniky a technologie, jež byla využívána ve všech oblastech života společnosti. Problémem bylo získávání finančních prostředků, které byly nutností pro změny ve vzdělávací soustavě. Další změny nastaly v roce 1993, kdy Akademický senát Filozofické fakulty UK přijal návrh na přejmenování katedry na Ústav informačních studií a knihovnictví. Výuka byla uskutečňována na bakalářském a magisterském stupni, na němž si od druhého nebo třetího ročníku studenti volili zaměření informační, knihovnické nebo knihovědné, později byl přidán i doktorský stupeň studia.⁶⁰

3. 4 Informační věda

Jiří Cejpek patří bezesporu k jednomu z průkopníků informační vědy u nás. „Informační věda je vědní disciplína zabývající se v nejširším slova smyslu zpracováním informací: analýzou, vyhodnocením, komprimací, syntézou, přetvářením a šířením obsahů dokumentů. Zkoumá zákonitosti vzniku, sběru, přenosu a zpracování informací i možnost jejich využití.“⁶¹

Historii vzniku informační vědy můžeme rozdělit do tří období. První období se datuje mezi roky 1895-1945, je nazváno obdobím formování. Profesor Cejpek při rozdělení vychází z členění Glynn Harmona. Ten tvrdí, že „obecná věda o informaci vznikla z dokumentace.“ Mezi lety 1945-1970 nastává období vnitřního sjednocování a upevňování, posledním úsekem je období dozrání, od počátku 70. let do dnešní doby.⁶² Objevují se i jiní autoři, kteří vznik informační vědy začleňují až do období 669-630 př. n. l., kdy byla vybudována knihovna krále Aššurbanipala v tehdejší Asýrii. S tímto názorem se ztotožňuje V. Bush ve svém článku *As We May Think*. Druhou variantou, kterou Bush v článku předkládá, je vznik informační vědy datovaný do období po 2. světové válce, vynálezem počítače.⁶³

Pojem dokumentace se začal používat na konci 19. století a byly jím označovány nosiče, zaznamenávající informace. Pojem byl zaveden zakladateli bruselského bibliografického ústavu Paulem Otletem a Henry Lafontainem. Ti stále

⁶⁰ CEJPEK, J. *Informace, komunikace a myšlení*. Praha. 2005, s. 210 – 211.

⁶¹ KÖNIGOVÁ, M. *Vybrané kapitoly z informační vědy*. In: [online].

⁶² CEJPEK, J. *Informace, komunikace a myšlení*. Praha. 2005, s. 156.

⁶³ CEJPEK, J. *Proměny let devadesátých*. Praha. 2005, s. 28.

rostoucí počet nosičů, na které se zaznamenávaly informace, označovali jako dokument. K tradičním nosičům, jako byla kniha, noviny nebo časopis, přibýly film, gramofonová deska aj. Teorie zpracování těchto dokumentů byla nazvána dokumentalistikou.⁶⁴ Takto je definován pojem dokumentalistika v České terminologické databázi: „Dokumentalistika – teoretický a praktický obor zabývající se systematickým sběrem, pořádním, vyhledáváním a distribucí zaznamenaných informací obvykle ve specifických vědních oborech nebo disciplínách. Chápe se jako součást informační vědy.“⁶⁵

Dalším významným mezníkem ve vývoji informační vědy se stal vznik kybernetiky, jejímž zakladatelem byl americký matematik Norbert Wiener. Předmětem kybernetiky podle Wienera je „řízení a vazby v živých organismech a strojích, později byl předmět rozšířen na sociální systémy, do dnešní doby předmět kybernetiky není jednoznačně definován. Jako obecná charakteristika je uváděno, že „kybernetika studuje chování složitých organizovaných otevřených systémů technických, biologických a sociálních.“ Jak Cejpek upozorňuje, důležité je si uvědomit, že kybernetika je řízený informační proces a tyto informační procesy se uskutečňují „prostřednictvím příjmu, uchování, zpracování a předávání informace ve složitém dynamickém systému.“ V současné době se spíše uplatňuje aplikovaná povaha, tedy věda o počítačích.⁶⁶ Častějším označením je výraz informatika, který se však zabývá spíše technickou a technologickou stránkou, už se nezabývá zprostředkovatelskou funkcí, psychikou člověka nebo etickými otázkami, to je úkolem pro informační vědu. Tyto dva termíny bývají často nesprávně používány. Cejpek vidí jako nutnost uvést věci na pravou míru. „Předmětem informatiky je počítač, jeho hardware, software, zdokonalování jeho konstrukce apod., zatímco pro informační vědu je počítač prostředkem, který ovšem mění člověka i společnost (médiem je poselstvím, jak říká McLuhan, a počítač je v současné době prvním takřka univerzálním médiem).“⁶⁷

Informační věda se dá rozdělit na dva druhy pojetí, širší a užší. V širším pojetí je věda chápána „jako věda o reprezentaci, prezentaci a recepci informace.“ Spadají sem

⁶⁴ CEJPEK, J. *Proměny let devadesátých*. Praha. 2005, s. 29.

⁶⁵ TDKIV. *Dokumentalistika*.

⁶⁶ CEJPEK, J. *Informace, komunikace a myšlení*. Praha. 2005, s. 159-160.

⁶⁷ CEJPEK, J., *Proměny let devadesátých*. Praha. 2005, s. 30-31.

všechny tři druhy informace – sociální, biologická a fyzikální. V užším pojetí se pak jedná o zprostředkování znakově zaznamenaných informací z uspořádaných sbírek. Jde tedy o zprostředkovatelskou funkci.⁶⁸

3. 5 Obecná charakteristika pojmu informace

Informace – tento pojem je užíván už ve středověku, především v obchodě, soudnictví a církevním životě. Slovo pochází z latinského „informare“, uvádět ve tvar, dodávat tvar, dodávat podobu, formovat, tvořit, zobrazovat, představovat si, vytvářet představu. S informací se setkáváme v dnešní době denně, patří k našemu běžnému životu a je spojována s živou i neživou přírodou. Informace má velké množství definic, každý obor na ni pohlíží ze svého úhlu, a tak se nám předkládá pojetí informace filozofické, kybernetické, matematické, komunikační a mnohé další. „V nejobecnějším slova smyslu se informace chápe jako údaj o reálném prostředí, o jeho stavu a procesech v něm probíhajících, snižuje nebo odstraňuje neurčitost systému.“⁶⁹ „V knihovnictví a informační vědě se informací rozumí především sdělení, komunikovatelný poznatek, který má význam pro příjemce, nebo údaj usnadňující volbu mezi alternativními rozhodovacími možnostmi.“⁷⁰ „Informace zjednodušeně řečeno je to, co neustále vzniká mezi člověkem a světem, který ho obklopuje, na člověka působí a formuluje ho, někdy je vykládána jako obsah toho, co se vymění s vnějším světem, když se mu přizpůsobujeme a působíme na něj svým chováním.“⁷¹ Nejčastěji se podle Cejпка informace užívá v těchto čtyřech významech:

1. Psychofyziologický jev a proces v lidském vědomí
2. Početní míra odstranění entropie, míra organizace v systému
3. Ve smyslu potencionální informace: informace znakově zaznamenaná na hmotných nosičích a data cirkulující v technických zařízeních jako jejich druh
4. Výraz různorodosti v objektech a procesech živé, popř. i neživé přírody⁷²

⁶⁸ CEJPEK, J., *Proměny let devadesátých*. Praha. 2005, s. 34.

⁶⁹ TDKIV. *Informace*.

⁷⁰ TDKIV. *Informace*.

⁷¹ KÖNIGOVÁ, M. *Vybrané kapitoly z informační vědy*. In: [online].

⁷² CEJPEK, J. *Informace, komunikace a myšlení*. Praha. 2005, s. 14.

3. 6 Nebezpečí zneužití informací

Profesor Cejpek, který se zabýval rychle rostoucím počtem fondů dokumentů a elektronických zdrojů, neviděl v tomto trendu pouze kladné vlastnosti. Upozorňoval také na možné zneužití informačních technologií, a to především v globálním měřítku. Cejpek se v tomto problému nechává inspirovat Georgem Orwellem a jeho dílem „1984“, kde autor nastínil svět, ve kterém budou lidské myšlení ovlivňovat informační technologie. Podle J. Cejpeka jsou dnešní totalitní režimy o mnoho horší než na počátku 20. století. Původní záměr využívání informačních technologií k usnadnění života člověka se obrátil v pravý opak. Tyto technologie mohou být zneužity v takovém měřítku, že se dá mluvit o teroru, kdy konání a myšlení lidí lze zneužít. O to horší je, že lidem se zdá, jako by byli svobodní, což však je falešnou iluzí. Cejpek se snaží vysvětlit, jak jsou informační technologie zneužitelné totalitními režimy.

Jednou z možností narušení lidské svobody je manipulace přirozeného jazyka, který je založený na dlouhodobé historické tradici. K takovému zneužití v naší nedávné historii již došlo. Jak profesor Cejpek podotýká: „Vzpomeňme např. na nápisy nad vchody do nacistických koncentračních táborů, které zněly „Arbeit macht frei“ – práce osvobozuje, na stalinistické zužování významů v jazykovědě, v biologii apod., na jazyk komunistické propagandy atd.“⁷³ Totéž popsal ve svém díle G. Orwell. Došlo k zániku starého jazyka (oldspeak), který byl nahrazen novým jazykem (newspeak). Byla zavedena nová slova mající jednoznačný význam, tím bylo potlačováno tvořivé a kritické myšlení. Překládání starých děl do nového jazyka bylo zakázáno, díla čekala zničení.

Karolína Jonáková ve svém článku „Na internetu se naplňuje Orwellova vize světa“ nám předkládá skutečnost, která se týká každého z nás, totiž úprava textů, novinových článků a jiných informačních zdrojů. Dříve nebylo snadné tuto činnost vykonat, práce se dělala výhradně manuálně a člověk, který takto informace zkresloval, mohl ovlivnit maximálně informační zdroje uložené v archivech. Jonáková v dnešní společnosti vidí možnost zkreslovat informace naprosto jednoduchou formou, v elektronických zdrojích se dají změnit informace, aniž by si někdo čehokoliv všiml.

⁷³ CEJPEK, J. *Proměny let devadesátých*. Praha. 2005, s. 51 - 53.

„A co je důležité, nikdo nemůže zjistit původní podobu textu.“⁷⁴ Cejpek nás nabádá k tomu, abychom si vážili přirozeného jazyka, který všichni denně používáme. Máme citlivě vnímat zjednodušování jazyka, ke kterému v současné době dochází, např. psaním SMS zpráv. Dodává: „Ctěte přirozený jazyk jako součást kulturního dědictví a historického vědomí.“⁷⁵

V dnešní době hrozí další nebezpečí – potlačení, nebo až ztráta soukromí. Naše osobní informace jsou zaznamenávány od narození po smrt, a dokonce i po ní. Jedná se o informace z matriky, bank, lékařů, ale i trestní rejstříky či pozemkové knihy. Většina z nás dnes a denně používá internet, kde zanecháváme také své údaje, Cejpek užívá termínu Ondřeje Neffa „pachové stopy“. Informace by sice měly být chráněny technicky a právně, ne vždy tato opatření jsou stoprocentně účinná. K jejich zneužití dochází zcela běžně. Cejpek nás vyzývá k opatrnosti, neboť přibývá našich „pachových stop“, které jsou zneužitelné. Věda a technika se neustále vyvíjí, dochází tak k prohlubování znalostí a technika se stále více zdokonaluje, vedle těchto ideálů si máme také uvědomit zneužití těchto prostředků, a tím následné nedozírné újmy v lidské svobodě.⁷⁶

3. 7 Názor na globalizaci

Jedním z hlavních problémů současné doby je problém globalizace. Jediné kritérium, na kterém se teoretici tohoto problému shodnou, je to, že „globalizace je spontánní, neřízený proces stále intenzivnější integrace zemí světa v jediném ekonomickém systému.“⁷⁷ Na tento problém se dá pohlížet z různých hledisek, např. psychologického, sociálního, kulturního nebo politického, a tak se stává pojetí problému různorodé. Touto problematikou se velmi intenzivně zabýval také profesor Cejpek, který prosazoval tzv. „strategii trvale udržitelného života na Zemi.“ Strategie vznikla kvůli pocitu ohrožení. Způsob života, kterým žijeme, je rizikový pro naši civilizaci. Zneužíváme přírodní zdroje, ničíme ekosystémy na naší planetě. Navrhovaná strategie je založená na úctě a toleranci mezi lidmi a toleranci člověka k Zemi. Neměli bychom

⁷⁴ Jonáková, K., *Na internetu se naplňuje Orwellova vize světa*, Ikaros. In:[online].

⁷⁵ CEJPEK, J. *Informace, komunikace a myšlení*. Praha. 2005, s. 120 - 121.

⁷⁶ Tamt., s. 121 – 122.

⁷⁷ MEZŘICKÝ, V. *Povaha globalizace, základní problémy, její pozitiva a negativa*. In:[online]. Praha. 2006, s. 11.

ohrožovat v přežití ostatní živočišné druhy. Pro prosazování této myšlenky vznikly celosvětové organizace, např. Světový svaz ochrany přírody nebo Světový fond pro přírodu. Řešení k této strategii navrhuje mnoho odborníků, týká se vědy, vzdělání, průmyslu, obchodu, lesních porostů a půdy, sladkých vod i oceánů a mnoha dalších oblastí.

Profesor Cejpek nás nabádá, abychom k tomuto problému přistupovali s novým způsobem myšlení a jednání v zájmu celé lidské společnosti.⁷⁸ Dochází k „zmenšování světa“, tímto stále se prohlubujícím konfliktem, je nejvíce postižen člověk, lidská společnost a kultura. Příroda podle Cejпка dokáže přežít i v silně poškozeném stavu způsobeném zásluhou člověka, člověk tuto schopnost nevlastní. Jako nejčastějším prapůvodcem globalizace se označuje rapidní rozvoj vědy a techniky. „Do dříve nevídaného pohybu různými směry, zvyšujícími se rychlostmi a rozličnými cestami byli uvedeni lidé, suroviny, výrobky, peníze, obrazy, záznamy hudebních a jiných zvukových projevů a také záznamy lidské řeči. Tím se dostaly do tohoto zrychlujícího se pohybu i lidské zkušenosti, znalosti a prožitky, znakově zaznamenané informace.“⁷⁹

K zrychlení procesu globalizace došlo, jak je již zmíněno, vznikem vědy a techniky, nejvíce však vynálezem počítače. Globalizaci nemůžeme brát jen jako jev poslední doby, jak tvrdí sociolog Oleg Šusa, její vzestupný vývoj sahá až do daleké historie. O. Šusa předkládá rozdělení procesu globalizace do šesti vln podle G. Therbona. První vlna se týká rozšiřování velkých náboženství a vzniku transkontinentálních civilizací, s čímž je také spojen rozvoj jazyků, písem či estetických vzorů. V druhé vlně – 16. století, dochází k expanzi Evropanů, objevným plavbám a koloniálním válkám. Třetí vlna se vyznačuje koloniálními válkami mezi velmocemi v Evropě a s tím spojenými změnami. Čtvrtá vlna, týkající se rozvoje evropského imperialismu v 19. století, znamenala rozvoj a zdokonalení dopravy, růst mezinárodního obchodu a nárůst migrace lidí. Po druhé světové válce se objevují signály k vytvoření nadnárodních přístupů k řešení nadnárodních problémů, vlivem studené války a rozdělení politiky na Východ a Západ jsou nové přístupy řešení globálních problémů zdeformovány, tímto se vyznačovala pátá vlna. A konečně poslední šestá vlna týkající

⁷⁸ CEJPEK, J. *Od informační společnosti ke společnosti znalostní*. In: [online]. Praha: 2007, s. 10.

⁷⁹ CEJPEK, J. *Informace, komunikace a myšlení*. Praha. 2005, s. 93.

se současnosti, je spojená s migrací obyvatel, pohyblivostí kapitálu, reorganizací ekonomického života, zesílením sociálního života ve společnosti, nárůstem nových médií informačních technologií dochází k rozvoji globální komunikace.⁸⁰

Vše podle profesora Cejпка nasvědčuje tomu, „že globalizace, poháněná stálým rozvojem a zvyšováním rychlosti komunikace je nevyhnutelným, ale nikoli neregulovatelným procesem. V současné době filozofové rozlišují z hlediska budoucího vývoje světa mezi globalizací a univerzalizmem. Globalizaci považují za „vyjevování celku a s tím spojeného nového způsobu myšlení, tj. myšlení v globálních rozměrech. Univerzalizmus Cejpek vysvětluje jako „vnucování způsobu života (nemusí se jednat jen o násilnou formu), uspořádání společnosti a myšlení jednou národní kulturou, jedním kulturním okruhem či nadnárodními společnostmi jiným národním kulturám či kulturním okruhům.“⁸¹ Profesor Cejpek se v této souvislosti obává přílišné racionalizace života na Zemi a s tím spojeného vzniku univerzalizmu, který by mohl vyvolat vymizení poloviny současných přirozených jazyků. Jistou nadějí vidí v regulovanosti společenských procesů, kdy se vzdělání, právo a etika spojí a budou prosazovat globální výchovu zahrnující již zmíněnou strategii trvale udržitelného života na Zemi.

Globalizace je také spojena s pojmem časoprostorové komprese. „Termín časoprostorová komprese naznačuje, že se pro globalizovaného člověka svět v podstatě zmenšil. Již není problémem překonávat veliké vzdálenosti. Dochází k tomu, že vzdálenosti, hranice a tím prostor i čas přestávají mít význam. Globalizace nám tedy poskytuje možnost pohybovat se v prostoru a čase. Přesto však nemáme jeden konkrétní cíl, jeden centrální bod.“⁸² Překonávání vzdálenosti v čase můžeme chápat podle Cejпка i jako jev sociální. Došlo k nárůstu komunikačních prostředků, a tak i výraznému přechodu od přímé sociální komunikace, jak je tomu v málo technologicky vyspělých zemích, ke komunikaci nepřímé. Vzniká tzv. kybernetický prostor, kde potencionální informace v digitální podobě jsou snadno přenášeny moderními telekomunikačními prostředky. Profesor Cejpek vidí problém v tom, že takto zaznamenaná potencionální informace, jež je uživateli v kybernetickém prostoru volně přístupná, není ještě

⁸⁰ ŠUSA, O. *Sociální rozměr a sociologické pojetí globalizace*. In:[online]. Praha. 2006, s. 257.

⁸¹ CEJPEK, J. *Informace, komunikace a myšlení*. Praha. 2005, s. 56.

⁸² Buchtová, B. *Jak se globalizace projevuje v každodenním životě*. Inflow : information journal [online]. 2010.

informací ve smyslu psychofyziologického jevu a procesu. Informace pro člověka začíná existovat tehdy, když je jím vnímána.⁸³ „Samotná globalizace mnohonásobně zvětšuje možnost přístupu k potencionálním informacím, ale vůbec nevede k tomu, že by se samočinně zvyšovala vzdělanostní úroveň.“⁸⁴ Tento poznatek je jeden z nejdůležitějších, jak tvrdí Cejpek, který se týká globalizace v informační vědě.

Řešení vidí v určité orientaci celoživotního vzdělání, které by zabraňovalo nepříznivým důsledkům globalizace, nebo by došlo k jejich určitému zmírnění. V současné společnosti se setkáváme s velkým příjmem informací, které není naše mysl schopna zpracovat v poznatky, tím dochází k „chaosu v lidské mysli.“ Člověk musí provést selekci těchto informací a racionálně z nich vybírat. „V soudobých vzdělávacích systémech se klade důraz na schopnost orientovat se ve fondech potencionálních informací a na umění vybírat si potřebné poznatky. Zdůrazňuje se vůle a schopnost ostře a citlivě vnímat okolní svět i vlastní myšlení, k němuž je příjem informací pouze předpokladem a od něhož je třeba postoupit k jejich zpracování lidskou myslí a mozkovou činností, tj. k jejich porozumění. Tímto si obohacujeme vlastní endocept, který pak tvaruje naše chování a konání.“⁸⁵ Cejpek tuto společnost nazývá vzdělanostní, nemáme si však představovat takovou společnost, ve které se člověk neustále vzdělává. Jde spíše o to, aby vzdělání bylo hmotně podporováno a preferováno, čímž by vznikla společnost, která dokáže racionálně rozhodovat o otázkách vlastního vývoje. Podotýká, že by se tento vývoj měl uskutečnit v duchu organizace UNESCO, která vypracovala návrh „Vzdělávání pro 21. století“. „Z něho jsou pak v jednotlivých demokratických zemích odvozovány příslušné právní předpisy pojednávající o školním a mimoškolním vzdělávání s ohledem na dosavadní historický vývoj, tradice, stav gramotnosti atd.“⁸⁶ Profesor Cejpek oceňuje, že se tento návrh zaměřuje také na učení, na to, jak si vybrat potřebné informace, a na jejich následné zpracování lidskou myslí. Dochází tak k obohacování našeho tvořivého potenciálu. „Vize vzdělanostní společnosti je od dob J. A. Komenského prvním vážným novodobým pokusem stanovit principy

⁸³ CEJPEK, J. *Informace, komunikace a myšlení*. Praha. 2005, s. 97 - 98.

⁸⁴ CEJPEK, J. *Proměny let devadesátých*. Praha. 2005, s. 58.

⁸⁵ CEJPEK, J. *Proměny let devadesátých*. Praha. 2005, s. 62.

⁸⁶ CEJPEK, J. *Od informační společnosti ke společnosti znalostní*. In: [online]. Praha. 2007, s. 59.

vzdělání, a to v globálním měřítku.⁸⁷ Cejpek se ztotožňuje s názorem francouzského politika Delorse, podle něj by úspěšné vzdělávání mělo být založeno na těchto čtyřech pilířích:

1. Učit se žít společně – učit lidi toleranci vůči ostatním kulturám a ukázat jim, že mají společné cíle
2. Učit se poznávat – znamená učit se učit jednání v různých podmínkách a činnostech
3. Učit se jednat – spjata s učit se poznávat, učení je tu spjata především s profesními otázkami
4. Učit se být – přispívat k všestrannému rozvoji jedince, aby byl schopen řešit své problémy, dokázal se sám rozhodovat a být za sebe zodpovědný, jde o individualitu člověka⁸⁸

Jak profesor Cejpek dodává: „Měly by se rovněž stát opěrnými sloupy pro zaměření činnosti jakýchkoli institucí či pracovišť zprostředkujících znakově zaznamenané poznatky, zejména pak těch, které mají charakter veřejnoprávních institucí, jako jsou např. knihovny poskytující veřejné knihovnické a informační služby. Postupné prosazení čtyř pilířů v rodinné výchově a ve školních vzdělávacích soustavách, v mimoškolním vzdělávání i v osobním zdokonalování by mohlo vytvořit nový typ samostatného, aktivního, kriticky a tvůrčím způsobem myslícího člověka a tím i nový typ uživatele informací.“⁸⁹

⁸⁷ CEJPEK, J. *Proměny let devadesátých*. Praha. 2005, s. 63.

⁸⁸ *Vzdělávání pro 21. století*. In: [online].

⁸⁹ CEJPEK, J. *Proměny let devadesátých*. Praha. 2005, s. 64.

4. Závěr

Ve své práci jsem se zaměřila na život a dílo prof. PhDr. Jiřího Cejpka, CSc. V úvodu práce jsem nastínila několik základních informací o profesoru Cejpkovi. Dále jsem uvedla zpracování tématu v literatuře, přičemž nejvíce jsem vycházela z literatury, která se bezprostředně vztahuje k Cejpkovým myšlenkám. Jedná se o publikaci *Informace, komunikace a myšlení a Proměny let devadesátých*, které zachycují stěžejní názory na knihovnictví a informační vědu. V práci jsou používány články z knihovnického časopisu *Čtenář* a mnohé další příspěvky týkající se profesora Cejпка a oboru, ve kterém působil.

V první kapitole mé práce jsem se zabývala profesní kariérou profesora Cejпка, působením na vysokých školách, knihovnách a v informačních střediscích. Zmínila jsem také jeho zásluhy v knihovnickém vysokoškolském studiu, kde se zapsal nesmazatelnými stopami. Další část popisovala charakterové vlastnosti profesora, kdy je líčen jako upřímný a vlídný člověk. Právě díky těmto vlastnostem byl velmi oblíbeným mezi kolegy, ale i mezi svými studenty. Pro objasnění souvislostí Cejpkova pracovního vývoje jsem uvedla nástin politického vývoje doby, ve které byl na vrcholu své kariéry omezován komunistickým režimem. V předposlední části kapitoly jsem vylíčila Cejpkovy vzpomínky na návrat na pražskou katedru knihovnictví a následné volby na post vedoucího této katedry. S tím souvisí i změny, které plánoval na katedře provést, což nebyl jednoduchý úkol. K jejich uskutečnění bylo zapotřebí nejprve stanovit komisi, která by o změnách jednala. Cílem těchto změn bylo pozvednutí prestiže vysokoškolského knihovnického vzdělání. Jednalo se především o přeměnu v studijním oboru, tedy pozdější rozdělení studia a bakalářské a magisterské. Poslední část kapitoly se zaměřovala na působení profesora Cejпка na jiných vysokých školách, jakými byly univerzity v Brně a Opavě. Především pak v Opavě se zasloužil o zkvalitnění výuky a vytvoření studijního programu orientovaného na potřeby veřejných knihoven.

Druhou kapitolu jsem věnovala myšlenkám a názorům profesora Cejпка. Tato kapitola je stěžejní oblastí mé práce. Zpočátku jsem se zaměřila na obecnou charakteristiku knihovníka, jak je viděna v proměnách času. Začínám popisem prvního známého knihovníka, a to Kallimacha z Kyrény, dále poskytuji představu Zdeňka Václava Tobolky z období počátku 20. století, zde je patrný značný rozdíl v představách

tohoto povolání. Nakonec je zmíněn Cejpkův pohled na knihovnickou profesi v druhé polovině 20. století. I když mezi knihovníkem v období Cejpkova a Tobolkova života není velký časový rozestup jako mezi Tobolkou a Kallimachem, zjistila jsem, že proměna knihovníka v současné době je opět poněkud odlišná. Knihovník moderní doby musí do jisté míry zastávat funkci informačního pracovníka, o kterém nebylo na začátku 20. století ani zmínky. Stejně tak je to s proměnou veřejných knihoven, které prodělaly rovněž značné změny. V období po druhé světové válce byly knihovny značně poničeny, a tím byla omezována jejich funkce. V 90. letech dochází k jejich opětovnému velkému rozvoji i nárůstů nosičů, na kterých je zaznamenáno lidské poznání. Knihovní fondy jsou stále více volně přístupné a knihovny se začínají automatizovat. Profesor Cejpek se zamýšlí nad otázkou existence knihoven v budoucnosti a je přesvědčen, že knihovny setrvají v naší společnosti nadále, i když se zásadními změnami.

V další části druhé kapitoly jsem se zabývala informační vědou, a to jejím vznikem, vývojem i významem v dnešní době. Připojila jsem i vznik kybernetiky, který byl významným mezníkem ve vývoji informační vědy. Opomenuta nezůstala ani obecná charakteristika informace a podle profesora Cejпка její nejčastější užívané významy. Významnou Cejpkovou myšlenkou je varování před stále narůstajícím vlivem a možným zneužitím informačních zdrojů. V tomto problému se autor inspiroje Georgem Orwellem a jeho dílem „1984“. Pro nás se tak objevuje možné nebezpečí ztráty soukromí. Touto problematikou jsem se zabývala v předposlední části druhé kapitoly. V jejím závěru jsem zmínila další problém současné společnosti, a to globalizaci. Na tuto problematiku se dá pohlížet z několika hledisek, pro mě bylo nejdůležitější to, které se týká informační vědy. Profesor Cejpek nás nabádá, abychom nebyli k tomuto tématu lhostejní a snažili se zapojit do možných řešení. Sám se ztotožňuje se strategií trvale udržitelného života na Zemi. Při současném nárůstu komunikačních prostředků a s tím také spojeným velkým množstvím potencionálních informací, společnost pak profesor nazývá jako společnost vzdělanostní. Vývoj tohoto typu společnosti by se podle něj měl řídit návrhem, který vypracovalo UNESCO, a byl nazván „Vzdělávání pro 21. století“. Tento návrh nás učí, jak správně vybírat potřebné informace a jak je následně zpracovávat.

Svou prací jsem chtěla dokázat, jak velmi významnou osobností profesor Cejpek byl. Jeho názory zůstávají stále aktuálními a nejspíše i dlouho budou. Odbornou stránku tohoto vědce můžeme posuzovat i podle jeho rozsáhlé publikační činnosti, která obsahuje nejen články v časopisech a sbornících, ale i rozsáhlé odborné práce. Velký dík mu též patří v rozvoji knihovnického vzdělání a informační vědy. Profesor Cejpek nebyl pouze teoretikem, ale své názory se snažil uplatňovat i v praxi, při mnohaleté výuce na vysokých školách a při jeho vedoucí pozici na Katedře vědeckých informací a knihovnictví FF UK.

5. Summary

The written bachelor thesis deals with the life and work of prof. PhDr. Jiří Cejpek, CSc., a teacher and librarian interested in information science. The work begins with his personal characteristics and points out the political situation of Jiří Cejpek's time. The next part is about the evolution of the librarian profession and public libraries in the past, present and future. We will find out about the changes that the library studies at universities have gone through and what innovations he encouraged. In another part we will get into the origin of information science and its significance for current society. The thesis also mentions the current state of affairs in the world like globalization and warns about the expanding influence of information technology. The thesis is concluded by the evaluation of Cejpek's contribution in the fields of information science and librarianship.

6. Seznam použité literatury

BRADÁČ, L., et al. *Československé knihovnictví*. Redigoval Zdeněk V. Tobolka. Praha: Československý Kompas, 1925. s. 612.

CEJPEK, J. *Československé knihovnictví*. 2. přepracované vydání. Praha: SPN, 1967. s. 186.

CEJPEK, J., et al. *Dějiny knihoven a knihovnictví*. 2. doplněné vydání. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2002. s. 247. ISBN 80-246-0323-3.

CEJPEK, J. *Informace, komunikace a myšlení: Úvod do informační vědy*. 2. přepracované vydání. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005. s. 233. ISBN 80-246-1037-X.

CEJPEK, J. *Proměny let devadesátých: Knihovnictví na prahu informačního věku - děje, myšlenky a názory*. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků, 2005. s. 79. Aktuality SKIP, ISBN 80-85851-15-6.

EMMERT, F. *Osudové osmičky v našich dějinách*. Vydání první. Brno: Computer Press, a. s., 2008. s. 63. ISBN 978-80-251-2317-1.

PRŮCHA, V., et al. *Hospodářské a sociální dějiny Československa: 2. díl - období 1945-1992*. Vydání první. Brno: Nakladatelství Doplněk, 2009, s. 1002. ISBN 978-80-7239-228-5.

RATAJ, J., et al. *Československo v proměnách komunistického režimu*. Vydání první. Praha: Oeconomica, 2010, s. 455. ISBN 978-80-245-1696-7.

CEJPEK, J. *K informační funkci veřejných knihoven*. Čtenář. 1992, roč. 44, č. 3, s. 74 - 76. ISSN 0011-2321.

CEJPEK, J. *Knihovny na prahu třetího tisíciletí*. Čtenář. 1992, roč. 44, č. 2, s. 40-43. ISSN 0011-2321.

CEJPEK, J. *Prestiž knihovnického povolání*. Čtenář. 2004, roč. 56, č. 12, s. 382-384. ISSN 0011-2321.

CEJPEK, J. *Změna učebních programů na katedře vědeckých informací a knihovnictví*. Čtenář. 1990, roč. 42, č. 6, s. 191 - 193. ISSN 0011-2321.

HANAKOVIČ, Š. *Prof. PhDr. Jiří Cejpek, CSc.* Knihovna. 2006, roč. 7, č. 2, s. 59 - 60. ISSN 1335-7026.

KUBÍČEK, J. *Jiří Cejpek*. Brno: Sdružení knihovníků, 2007. s. 135. ISBN 978-80-86249-43-8.

VLASÁK, R. *Jiří Cejpek sedmdesátníkem*. Čtenář. 1998, roč. 50, č. 2, s. 46 – 47. ISSN 0011-2321.

Volby na katedře. Čtenář. 1990, roč. 42, č. 2, s. 46 – 47. ISSN 0011-2321.

BUCHTOVÁ, B. *Jak se globalizace projevuje v každodenním životě*. Inflow: information journal [online]. 2010, roč. 3, č. 2 [cit. 2012-04-05]. Dostupný z <http://www.inflow.cz/jak-se-globalizace-projevuje-v-kazdodennim-zivote>. ISSN 1802-9736.

CEJPEK, J. *Od informační společnosti ke společnosti znalostní*. In: [online]. Praha: Ústav informačních studií a knihovnictví, 2007 [cit. 2012-04-05]. Dostupné z: <http://texty.jinonice.cuni.cz/studijni-texty>

JONÁKOVÁ, K. *Na internetu se naplňuje Orwellova vize světa*. Ikaros [online]. 1998, roč. 2, č. 2 [cit. 2012-04-05]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/na-internetu-se-naplnuje-orwellova-vize-sveta>

KÖNIGOVÁ, M. *Odešel dobrý a statečný člověk - ohlédnutí za prof. PhDr. Jiřím Cejkem, CSc.* Ikaros [online]. 2006, roč. 10, č. 1 [cit. 2012-04-05]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/odesel-dobry-a-statecny-clovek-ohljednuti-za-prof-phdr-jirim-cejkem-csc>

KÖNIGOVÁ, M. *Vybrané kapitoly z informační vědy*. In: [online]. Praha: Ústav informačních studií a knihovnictví, 2007 [cit. 2012-04-05]. Dostupné z: <http://texty.jinonice.cuni.cz/studijni-texty>

MEŽŘICKÝ, V. *Povaha globalizace, základní problémy, její pozitivita a negativita*. Globalizace a globální problémy. Praha: Univerzita Karlova, 2006, 11 - 24. ISBN 80-87076-01-X. Dostupné z: <http://www.czp.cuni.cz/knihovna/globalizace.pdf>

ŠUSA, O. *Sociální rozměr a sociologické pojetí globalizace*. In: Globalizace a globální problémy. Praha: Univerzita Karlova, 2006, 255 - 273. ISBN 80-87076-01-X. Dostupné z: <http://www.czp.cuni.cz/knihovna/globalizace.pdf>

KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV) [online]. Praha : Národní knihovna České republiky, 2003. [cit. 2012-04-05]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-a&local_base=ktid

Vzdělávání pro 21. století. *Kabinet informačních studií a knihovnictví* [online]. 2010. [cit. 2012-04-09]. Dostupné z: http://kisk.phil.muni.cz/wiki/Vzd%C4%9B%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD_pro_21._stolet%C3%AD

7. Přílohy

7. 1 Personální bibliografie Jiřího Cejpka (výběr)

Při zpracování personální bibliografie Jiřího Cejpka, jsem se snažila vybrat jeho nejzásadnější publikace, příspěvky ve sbornících a články v časopisech. Články jsem vybírala převážně z časopisů jako je Bulletin SKIP, Čtenář, Ikaros a Národní knihovna. Záznamy jsou rozříděny podle druhů dokumentů na publikace, příspěvky ve sbornících a články v časopisech. V každé skupině jsou pak záznamy řazeny abecedně podle příjmení autora.

Publikace:

CEJPEK, J. *Analýza a řízení rozvoje sítí knihoven na území velkých měst: nástin problematiky a podněty*. Praha: Městská knihovna, 1966. s. 6.

CEJPEK, J. *Architektura knihoven v historickém vývoji*. Praha: Státní knihovna ČSSR, 1968. s. 21.

CEJPEK, J, ed. al. *Automatické vyhledávání informací z úplného textu: Metóda SIUT*. Bratislava: Slovenská technická knižnica, 1982. s. 158.

CEJPEK, J. *Automatizovaný informační a řídicí systém pro výtvarné umění: studie*. S. l. : S. n., 1984. s. 35.

CEJPEK, J. *Československé knihovnictví: poslání a organizace*. Praha: SPN, 1967. s. 186.

CEJPEK, J. *Dějiny knihovnictví: stručný přehled*. Praha: Výzkumný osvětový ústav, 1965. s. 45.

CEJPEK, J., et al. *Dějiny knihoven a knihovnictví*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2002. s. 247. ISBN 80-246-0323-3.

CEJPEK, J. *Dějiny knihovnictví v ČSR*. Praha: Katedra knihovnictví, 1959. s. 15.

CEJPEK, J. *Informace, komunikace a myšlení: Úvod do informační vědy*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005. s. 233. ISBN 80-246-1037-X.

CEJPEK, J. *Informační chování uživatelů odborných informací*. Praha: Státní technická knihovna, 1976. s. 43.

CEJPEK, J. *Informační systémy a školství*. Praha: Ministerstvo školství ČSR, 1982. s. 107.

- CEJPEK, J. *Jednotná soustava československých knihoven: pomůcka ke studiu organizace a ideově výchovné náplně československého knihovnictví*. Martin: Matica slovenská, 1960. s. 103.
- CEJPEK, J. *Jiří Mahen - jeho knihovnický odkaz*. Praha: SPN, 1961. s. 223.
- CEJPEK, J. *K metodice jazykovědných přednášek*. Praha: Československá společnost pro šíření politických a vědeckých znalostí, 1958. s. 28.
- CEJPEK, J., et al. *Kapitoly z knihovnictví: Průzkumová verze učebních textů pro předmět "Knihovnictví" na středních školách*. Praha: Státní technická knihovna ČSSR, 1966. s. 27.
- CEJPEK, J. *Knihovnická a informační studia: úvod do oboru "knihovnictví a informační věda" a jeho perspektivy*. Opava: Slezská univerzita, 1992. s. 75.
- CEJPEK, J. *Kooperace a řízení knihovnictví se zvláštním zřetelem ke kooperaci a řízení v informačních soustavách. Obecná problematika. Akvizice a budování fondů. Ústřední katalogizace. Souborné katalogy. MVS a MMVS*. Praha: SPN, 1967.
- CEJPEK, J. *Kvalifikace v informační činnosti*. Praha: Státní technická knihovna, 1973. s.39.
- CEJPEK, J. *Organisace knihovnictví: Úvod do studia: Určeno pro posluchače fakulty filozofické*. Praha: SPN, 1958. s. 61.
- CEJPEK, J. *Poslání knihoven v socialistické společnosti: přehled dějin a současného stavu knihovnictví*. Praha: Státní knihovna ČSSR, 1966. s. 69.
- CEJPEK, J. *Použití časových snímků v informatice*. Praha: Státní technická knihovna, 1971. s. 35.
- CEJPEK, J. *Právo a informace*. Praha: SPN, 1988. s. 200.
- CEJPEK, J. *Proměny let devadesátých: Knihovnictví na prahu informačního věku - děje, myšlenky a názory*. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků, 2005. s. 79. Aktuality SKIP, ISBN 80-85851-15-6.
- CEJPEK, J. *Přehled dějin a současného stavu knihovnictví*. Praha: s.n., 1966. s. 69.
- CEJPEK, J., et. al. *Systémová koncepcia organizačnej štruktúry stavebného podniku*. Bratislava: Alfa, 1985. s. 199.
- CEJPEK, J. *Sociální informatika: Cyklus přednášek pro Český rozhlas*. Praha: Český rozhlas, 1992.

- CEJPEK, J. *Souborné katalogy v informační soustavě*. Praha: Státní technická knihovna, 1971. s. 29.
- CEJPEK, J. *Stručný přehled dějin českého knihovnictví*. Praha: SPN, 1967. s. 184.
- CEJPEK, J. *Terminológia informatiky v zahraničí: štúdia k výskumnej úlohe P 18-121-001-00-10 Terminológia informatiky*. Bratislava: s.n., 1972. s. 105.
- CEJPEK, J., VODIČKOVÁ, H. *Terminologický slovník knihovnický a bibliografický*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1965. s. 119.
- CEJPEK, J. *Tři úvahy o informačních službách*. Praha: ÚVTEI, 1983. s. 215.
- CEJPEK, J. *Úvod do knihovnictví: Základní tříměsíční kurs pro knihovníky*. Praha: ÚVMKK, 1960. s. 5.
- CEJPEK, J. *Úvod do právní informatiky*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 1997. s. 94. ISBN 80-7184-336-9.
- CEJPEK, J. *Úvod do studia: nové koncepce vysokoškolského knihovnictví: učební texty nástavbového kursu pro pracovníky vysokoškolských knihoven*. Praha: s.n., 1994. s. 7.
- CEJPEK, J. *Výchova informatických pracovníků z hlediska potřeb výstavby integrované informační soustavy v ČSSR*. Praha: Katedra knihovnictví a vědeckých informací fakulty sociálních věd a publicistiky Univerzity Karlovy, 1972. s. 163.
- CEJPEK, J. *Využívání odborných informací: Metodická příručka pro lektory*. Praha: ÚVTEI, 1983. s. 110.
- CEJPEK, J. *Vzdělávání kulturně osvětových pracovníků v Sovětském svazu*. Praha: VOÚ, 1951. s. 24.
- CEJPEK, J., et al. *Základy knihovnictví*. Praha: SPN, 1951. s. 141.
- CEJPEK, J., et al. *Zeměpis světa. Asie bez asijské části SSSR*. Praha: Orbis, 1965. s. 470.
- CEJPEK, J. *Zpracování, šíření a využívání informací ve sféře československé VTR - současnost, očekávané trendy a perspektivy*. Praha: ÚVTEI, 1986. s. 92.
- DENISEV, V. N., přel. CEJPEK J., et. al. *Práce lidové knihovny: Zkušenosti ze Sovětského svazu*. Praha: Ministerstvo informací a osvěty, 1950. s. 224.
- KLÍMA, O., CEJPEK, C., *Dějiny perské a tádzické literatury*. Praha: Československá akademie věd, 1963. 778 s.
- KNAPP, V., CEJPEK, J. *Automatizované vyhľadavanie informácií v právnych textoch*. Bratislava: Slovenská technická knižnica, 1980. s. 169.

NOVOTNÝ, F., CEJPEK, J. *Československé knihovnické zákonodárství: cesta k zákonu a jednotné soustavě knihoven a jeho uskutečňování*. Praha: Orbis, 1962. s. 107.

PALCO, F., CEJPEK, J. *Automatizovaný systém právních informací*. Bratislava: Obzor, 1979. s. 186.

PEVZNER, B. R., přel. CEJPEK, J. *Systémy vyhledávání informací a selekční jazyky*. Praha: ÚVTEI, 1977. s. 70.

ŠAMURIN, Je. I., přel. CEJPEK, J. *Nové sovětské knihovnicko-bibliografické třídění*. Praha: Průmyslové vydavatelství, 1951. s. 28.

Příspěvky ve sbornících

CEJPEK, J. *Globalizace, informace a vize vzdělanostní společnosti*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2002. s. 7 - 17.

CEJPEK, J. *Informace jako psychofyzilogický jev a proces, Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. Řada filozofická*. Brno: Masarykova univerzita, 1998. s. 75 – 81. ISBN 80-210-1994-210-1994-8.

CEJPEK, J. *Informace jako psychofyzilogický jev a proces, Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. Řada filozofická*. Brno: Masarykova univerzita, 1998. s. 7 – 21. ISBN 80-210-1994-210-1994-8.

CEJPEK, J. *Informationsgesellschaft oder eine andere Gesellschaft?*. Knowledge Management und Kommunikationssysteme. Workflow, Management, Multimedia, Knowledge, Transfer. Proceedings des 6. Internationalen symposiums für Informationswissenschaft ISI 98. Prag: Universitätsverlag Konstanz, 1998, s. 481 - 486. ISBN 3-87940-653-7.

CEJPEK, J. *Internet jako sociální jev*. Acta bibliothecalia et informatika. Opava: Slezská univerzita, 1997, s. 7 - 21. ISBN 80-85879-87-5.

CEJPEK, J. *Jak dál v univerzitním knihovědném studiu. Problematika historických a vzácných knižních fondů Čech, Moravy a Slezska. Nové prvky ve starých knihách*. Brno: Sdružení knihoven České republiky, 2002. s. 77 – 82.

CEJPEK, J. *Ke kompetencím a odpovědnosti informačních oborů a jejich absolventů*. RUFIS'2000. : sborník z mezinárodní konference 5. -7. září 2000. Brno: ApS, 2000, s. 23 - 26. ISBN 80-214-1671-8.

CEJPEK, J. *Knihovny ve světle globálně dostupných informací*. 100 let veřejné knihovny v Prostějově: sborník z konference konané v Prostějově ve dnech 22. - 23. září 1988. Prostějov: Městská knihovna, 1999, s. 6 - 7.

CEJPEK, J. *Mění se povolání i vzdělání knihovníků*. Knihovny současnosti: sborník ze 7. konference 14. -16. 9.1999. Brno: Sdružení knihoven ČR, 1999, s. 175 - 180. ISBN 80-86279-04-2.

CEJPEK, J. *Obor vědeckých informací a knihovnictví: minulost, současnost a zárodky budoucnosti: přednáška na setkání absolventů a pracovní konferenci "40 let katedry vědeckých informací a knihovnictví filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze"*. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 1990. s. 30.

CEJPEK, J. *Saabrückenský model informační vědy: Informační věda jako studijní obor, Acta bibliothecalia et informatika*. Opava: Slezská univerzita, 1996. s. 52 – 64. ISBN 80-85879-30-1.

CEJPEK, J. *Úloha knihoven v kultuře*. Kultúrne hodnoty v informačnej spoločnosti : zborník z odborného seminára, ktorý sa konal 13. - 14. októbra 1998 v Trnave. Bratislava: Univerzitná knižnica v Bratislave, 1999, s. 49 - 54.

CEJPEK, J. *Wie die neuen Medien bewerten. Die Informationswissenschaft als Wissenschaft mit Gewissen. Herausforderungen an die Informationswissenschaft. Proceedings ISI'96*. Konstanz: Universitätsverlag, 1996, s. 399 - 402. ISBN 3-87940-586-7.

CEJPEK, J. *Závěrečné poznámky ke stati J. Patočky 'Filosofie a společenský problém informace*. Acta Bibliothecalis et Informatica. Opava: FPF SU, 1996, s. 20 - 24. ISBN 80-8579-30-1.

Články v časopisech

CEJPEK, J. *Alexandrijská knihovna - myšlenka a její uskutečnění*. Národní knihovna. 2002, roč. 13, č. 2, s. 125 - 127. ISSN 0862-7487.

CEJPEK, J. *Činnost komise pro vysokoškolské knihovny. Rady vysokých škol v období od listopadu 1995 do října 1996; Celostátní porada knihovníků vysokých škol*. Plzeň: Komise pro vysokoškolské knihovny při Radě vysokých škol. 1996, s. 9 - 12.

CEJPEK, J. *Člověk vždy bude víc než stroj*. Infocus. 1995, roč. 1, č. 2, s. 38 - 39. ISSN 1211-0892.

- CEJPEK, J. *Galerie: Bohuslav Koutník (1891 - 1965)*. Bulletin SKIP. 2002, roč. 11, č. 4, s. 11 - 13. ISSN 1210-0927.
- CEJPEK, J. *Galerie: Jan Emler (1877 - 1951)*. Bulletin SKIP. 2003, roč. 12, č. 2, s. 9 - 11. ISSN 1210-0927.
- CEJPEK, J. *Galerie: Jaroslav Drtina (1908 - 1967)*. Bulletin SKIP. 2003, roč. 12, č. 3, s. 11 - 13. ISSN 1210-0927.
- CEJPEK, J. *Galerie: Jiří Mahen, vl. jménem Antonín Vančura (1882 - 1939)*. Bulletin SKIP. 2001, roč. 10, č. 1, s. 22 - 23. ISSN 1210-0927.
- CEJPEK, J. *Galerie: Karel Rafael Ungar (1734 - 1807)*. Čtenář. 2004, roč. 13, č. 1, s. 12 - 14. ISSN 1210-0927.
- CEJPEK, J. *Galerie: Ladislav Jan Živný (1872 - 1949)*. Bulletin SKIP. 2001, roč. 11, č. 2, s. 16 - 18. ISSN 1210-0927.
- CEJPEK, J. *Galerie: Miroslav Nádvorník (1921 - 1989)*. Bulletin SKIP. 2001, roč. 14, č. 1, s. 15 - 17. ISSN 1210-0927.
- CEJPEK, J. *Galerie: Pravoslav Kneidl (1927 - 2003)*. Bulletin SKIP. 2005, roč. 14, č. 3, s. 22 - 24. ISSN 1210-0927.
- CEJPEK, J. *Galerie: Zdeněk Václav Tobolka (1897-1949)*. Bulletin SKIP. 2001, roč. 10, č. 2, s. 12-13. ISSN 1210-0927.
- CEJPEK, J. *Informační věda na postupu*. Infocus. 1996, roč. 2, č. 1, s. 19 - 20. ISSN 1211-0892.
- CEJPEK, J. *Informační věda pro začátek 21. století. Národní knihovna*. 1998, roč. 9, č. 3, s. 101 - 106. ISSN 0862-7487.
- CEJPEK, J. *ISI'98 a proměny oboru knihovnictví*. Noviny Slezské univerzity. 1999, s. 7.
- CEJPEK, J. *ISI '98 bylo také o knihovnách*. Čtenář. 1999, roč. 51, č. 2, s. 36 - 37. ISSN 0011-2321.
- CEJPEK, J. *Jde o změnu smýšlení*. Infocus. 1995, roč. 1, č. 12, s. 327. ISSN 1211-0892.
- CEJPEK, J. *K blízké budoucnosti knihoven*. Duha. 2001, roč. 15, č. 2, s. 3 - 6. ISSN 0862-1985.
- CEJPEK, J. *Kacířství nebo směřování do budoucnosti? : Nad knížkou Michala Růžičky Informace a dobro*. Čtenář. 1994, roč. 46, č. 5, s. 173. ISSN 0011-2321.

- CEJPEK, J. *Každý nový krok*. Nová přítomnost. 1995, roč. 1, č. 5, s. 18 - 19. ISSN 1211-3883.
- CEJPEK, J. *Knihovna Liberec a její stavba smíření*. Národní knihovna. 2001, roč. 12, č. 1, s. 47 - 50. ISSN 0862-7487.
- CEJPEK, J. *Knihovnicko-informační vzdělávání v České republice*. Národní knihovna. 2001, roč. 6, č. 4, s. 135 - 140. ISSN 0862-7487.
- CEJPEK, J. *Knihovnictví v širších souvislostech*. Národní knihovna. 1999, roč. 10, č. 6, s. 273 - 279. ISSN 0862-7487.
- CEJPEK, J. *Mezi terminologickým slovníkem a odbornou encyklopedií*. Národní knihovna. 2000, roč. 11, č. 1, s. 42. ISSN 0862-7487.
- CEJPEK, J. *Na okraj Šmajsovy "Nájemní smlouvy se Zemí" : k filosofickému ukotvení informační vědy*. Filosofický časopis. 2005, roč. 53, č. 5, s. 757 - 765. ISSN 0015-1831.
- CEJPEK, J. *Nad 6. mezinárodním sympoziem informační vědy ISI '98 : Úvahy, postřehy, fakta*. Národní knihovna. 1998, roč. 9, č. 6, s. 346 - 349. ISSN 0862-7487.
- CEJPEK, J. *O informační vědě počtvrté mezinárodně*. I '95. 1995, roč. 37, č. 1, s. 23 - 24. ISSN 0862-9382.
- CEJPEK, J. *Od "Československého knihovnictví" k "Encyklopedia of Library and Information Science"*. Čtenář. 2001, roč. 53, č. 1, s. 14 - 15. ISSN 0011-2321.
- CEJPEK, J. *Od Gutenberga k internetu: aneb V Dortmundu to dobře dopadlo*. Bulletin SKIP. 1997, roč. 6, č. 2, s. 1 - 3. ISSN 1210-0927.
- CEJPEK, J. *Od Gutenberga k internetu*. Národní knihovna. 1997, roč. 8, č. 5, s. 222 - 223. ISSN 0862-7487.
- CEJPEK, J. *Prvnímu knihovnickému časopisu je 100 let*. Čtenář. 2000, roč. 52, č. 9, s. 265 - 266. ISSN 0011-2321.
- CEJPEK, J. *Představy o veřejných knihovnách příštích desetiletí*. Čtenář. 2002, roč. 54, č. 4, s. 118-120. ISSN 0011-2321.
- CEJPEK, J. *Přírůstek odborné lexikologie*. I '95. 1995, roč. 37, č. 3, s. 82. ISSN 0862-9382.
- CEJPEK, J. *Slovo z rozhlasu, četba a studium literatury*. Čtenář. 1995, roč. 47, č. 12, s. 474 - 475. ISSN 0011-2321.
- CEJPEK, J. *Recenze sborníku Knížničná a informační věda, sv. 18*. Noviny Slezské univerzity 1999, s. 7.

- CEJPEK, J. *Transformace a integrace knihoven českých vysokých škol: Referát přednesený na Celostátní poradě knihovníků vysokých škol*. Praha 10. 11. 1994. Aula. 1995, č. 2, s. 2 - 10. ISSN 1210-6658.
- CEJPEK, J. *Tři sondy do padesátiletého vývoje studijního oboru "Informační studia a knihovnictví"*. Národní knihovna. 2000, roč. 11, č. 4, s. 135 - 143. ISSN 0862-7487.
- CEJPEK, J., Kurka, L. *Jde o komunikaci, informace a myšlení*. Bulletin SKIP. 1996, roč. 5, s. 3 - 4. ISSN 1210-0927.
- CEJPEK, J., Kurka, L. *Rožmberská knihovna a Václav Březan*. Bulletin SKIP. 2006, roč. 15, č. 2, s. 15 - 17. ISSN 1210-0927.
- CEJPEK, J. *Životní volby Rudolfa Málka*. Čtenář. 2001, roč. 53, č. 4, s. 120-123. ISSN 0011-2321.
- FRANCOVÁ, D., CEJPEK, J. *Alexandrijská knihovna*. Naše rodina. 2001, roč. 33, č. 14, s. 8-9. ISSN 0323-2743.
- FRANCOVÁ, D., CEJPEK, J. *Jan Amos Komenský*. Naše rodina. 2001, roč. 33, č. 20, s. 8-9. ISSN 0323-2743.
- FRANCOVÁ, D., CEJPEK, J. *Od McLuhana k Lemovi*. Naše rodina. 2001, roč. 33, č. 24, s. 8 - 9. ISSN 0323-2743.
- FRANCOVÁ, D., CEJPEK, J. *První veřejná knihovna*. Naše rodina. 2001, roč. 33, č. 22, s. 8 - 9. ISSN 0323-2743.
- KOŁODZIEJSKA, J., přel. CEJPEK, J. *Polské knihovny na prahu 21. století*. Čtenář. 1999, roč. 51, č. 11, s. 314 - 316. ISSN 0011-2321.
- MAREŠ, M., CEJPEK, J. *Žijeme v období třetí informační exploze*. Bulletin SKIP. 2000, roč. 9, č. 1, s. 9 - 10. ISSN 1210-0927.
- MOLINOVÁ, H., CEJPEK, J. *První evropská knihovna je v Karviné*. Bulletin SKIP. 2000, roč. 9, č. 2, s. 2 - 4. ISSN 1210-0927.
- SCHWARZ, J., CEJPEK, J. *Informační věda by měla reflektovat globální problémy současného světa*. *Ikaros* [online]. 2003, roč. 7, č. 5. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://ikaros.cz/informacni-veda-by-mela-reflektovat-globalni-problemy-soucasneho-sveta>

Použité zdroje bibliografie

Jednotná informační brána [online]. Národní knihovna ČR, Ústav výpočetní techniky UK v Praze, 2001 – 2012 [cit. 2012-04-16]. Dostupné z:

<http://www.jib.cz/V?RN=279517597>

Souborný katalog ČR [online]. Národní knihovna ČR, 2009 [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://aleph.nkp.cz/F/>

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze [online]. FF UK, 2008 [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://www.ff.cuni.cz/FF-7778.html?kdo=c/cejpek.htm>